

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Darabos-utca 33. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egysz. évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közölletnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Feltámadunk I

Tavasza van; a föld megmozdult; titkos kebele ismét lüktetni s benne a szív — lassan bár — de újra dobogni kezd. — Feltámadunk!

Alattunk, felettünk, körülöttünk újjászületéshez készül az universum. Bontogatják szárnyait a langyos fuvalmak. A fű kizöldül; a fák rügyeket hajtanak; a sirhalmokon illatos liliumok fakadoznak s mezeinken az új hazát kereső vándormadarak csoportosúlnak. — Feltámadunk!

Amerre nézünk, ahol megállunk, hegyeken, völgyeken, kertekben és ligetekben mindenféle csodálatos s édes titkokat susogó hangok az életről, mely jelt adott magáról s az örök idők halotti bús csendje felett zeng a kikelet ezer hangú komoly orgonája, hirdetve a világnak, hogy a halál csak rövid aluvás s az élet örökké tartó győzelem. — Feltámadunk!

De a természet tavaszi hozsánuját túlharsogja szívünkben az angyali szózat, mely „a hétnek első napján“ (Luk. 24. 1.) a megfeszített s eltemetett Megváltó koporsójánál hangzik el: „Mit keressetek a holtak között az élőt!? Nincsen itt, hanem feltámadott.“ (Luk. 24. 5—6.) — Feltámadunk!

Igen! A Krisztus feltámadott! Mindazon nagy igazságok között, melyeket a Fiú nekünk kijelentett, cz ragadja meg leginkább lelkünket s ez a legerősebb bizonyosága a Fiú istenségének. Ezért mondja Pál apostol „*hogya a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló kétség nélkül a mi predikálásunk — hiábavaló a ti hitetek is*“, (I. Kor. 15. 14.) — Érthető hát, hogy ama régi hazugság, minek neve hitetlenség, ez igazság ellen intézi legerősebb rohamait. — „De a Krisztus feltámadott a halálból és azoknak, akik elaludtak, lett első zsengejük“. (I. Kor. 15. 20.) Nem valami szellemi, lelki vagy visio-szerű feltámadásról van itt szó, hanem hogy a Krisztus ugyanazon testtel támadott fel, melyben megfeszítettet és eltemetett. — S erről nem késik maga bizonyoságot tenni, mikor feltámadása után hirtelen megáll tanítványai között s így bátorítja azokat: „*Miért háborodtatok meg és miért jönnek szívetekbe vetekedések? Lássátok meg az én kezeimet és lábaimat, mert én vagyok. — Tapogassatok meg engemet és lássátok; mert a léleknek nincsen húsa és csontja, amint látjátok hogy nekem vagyok*“. (Luk. 24. 38—39.) Ezzel a testtel vitte fel mennybe is a mi feltámadásunknak zálogát. — Feltámadunk!

S a húsvét ünnepe erre az evangéliumi igazságra emlékeztet bennünket. A természet, a mi volt, ezután is ugyanaz léssen. A virágos tavaszra nyár következik s a hervadó ősz kedves halottait keblére öleli majd a téli enyészet. — Ezt az enyészetet újra feltámadás váltja fel. — Veszteséget nyereség, bánatot öröm, csalódást remény kárpótol. — A ki szenvedett, enyhületet talál s az idő jótékony keze kinek-kinek kezébe adja a feledés mankóját, melylyel, ha lassan, ha kínosan is — semmivé lett reményeink romjain által vánszoroghatunk.

De a húsvét olyan kikeletet hirdet, mikor „*e rothadandó test rothadatlan természetet öltöz magára*“ (I. Kor. 15. 53.) s „*elnyeletvén a halál szinte a diadalomig*“ (I. Kor. 15. 54.) mozdíthatatlan lesz a mi dicsőségünk. — Áldott legyen az Ur, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, hogy adta nekünk ezt az élő reménységet. — Áldott legyen a Krisztus, hogy példájával bizonyossá tette bennünk ezt a hitet. S áldott legyen a Szentlélek, hogy e hitben munkálja a mi idvességünket.

Feltámadunk!

H u s v é t.

A bánat sötét éjszakáját felváltotta az öröm hajnala . . . A koporsó zárja feltört s hangzott a hívogató szó: „Jöjjetek ide, lássátok a helyet, a hol feküdt az Ur!“

Évszázadok folyama választ el bennünket azon időtől, midőn ez esemény történt, de a múlt s folyton megújuló idő évenként meghozza az alkalmat az emberiség részére, hogy az emlékezet fáklyáját felgyújtva, visszatekintsen az első husvét reggelére, midőn a csüggedést remény, a bánatot öröm cserélte fel . . .

Ma is husvétot ünnepel a keresztyénség, s hangzik a szó: „Az Ur bizonynyal feltámadott.“

A Megváltó testét barátok és ellenségek egyiránt sirba zárni akarták, de sem a szeretet, sem a gyűlölet nem volt elég erős arra, hogy koporsóban maradjon az, ki eltemettetett . . .

Midőn az éj csendes szellője csókolgatta szeliden a fák lombjait, midőn sötétség váltotta fel a világosságot, éjnek idején felkél koporsójából a halott, üresen marad a sírbolt s a kora reggelen oda törekvők hallják az öröm hirt: „Mit keresitek a holtak között az élőt, nincsen Ő itt, feltámadott.“

A történelmi események egyik legnagyobbja, csendesen, zajtalanul ment végbe, a dicső diadal könnyen lett elérve. Míg szunnyadtak csendesen az emberek: az élet diadalt aratott az enyészet felett.

És e ténynyel bevégeződött a kiengesztelődés, megpecsételtetett Krisztus megváltói működése, s biztatást nyert az emberiség afelől, hogy: semmi kárhoztatások nincsen azoknak, kik a Krisztusban vannak.“

A feltámadás nem pusztán nagy tény, hanem benne hatalom ereje összpontosúl, mely békességet szerez Isten és emberek között s az eddig ennek útjában állott akadályokat szétzúzza. Krisztus győzelme az emberiségnek váltáságot szerzett. „Halála elrontotta a halál birodalmát. Megmosott bűneinkből az ő vére által.“

Enyészet nyomán fakad az élet; elrohad a földbe vetett mag, mielőtt kikelne. Ez általános természeti törvény érvényesült Jézus halála s feltámadása alkalmával. Halálra kellett mennie, hogy műve örök életet nyerjen.

Jézus feltámadása előtt az emberi reményesség láthatára a sírnál végződött. A lélekben felmerülő azon kérdésre: mi vár reánk a halál után? sem a történelem, sem a természet, sem a bölcsészet, sem a tapasztalat teljesen megnyugtató feleletet adni nem tud. Ugy de Jézus feltámadása eloszlatá a bizonytalanság ködét az emberiség egéről. „Jézus él, mi is élünk, a haláltól nem félünk!“ . . .

Az igazságnak ármány feletti győzelme; világosságnak sötétség feletti diadala; az életnek a halált legyőzése biztosítékát bírjuk az első húsvét örvendetes eseményében.

TÁRCA.**H u s v é t i é n e k.**

Szép husvét hajnal
Hasadj ki felettünk,
Égő szeretettel
Telisd meg a lelkünk.

Édes öleléssel
Borúlj a szívekre,
Hogy ne csüggedezzen
Földi ember lelke.

Szívét melegítsd föl,
Aki bizva szólit.
Vigasztald az útlan
Utak bújdosóit.

Harmatozd balzsamát
Kiesi drága sírnak,
Hallgass az imára,
Ahol téged hívnak.

Husvét igazság,
A sebet kötd be,
Akik hareban állnak,
Ölelkeztess össze

Szünjön meg a harag,
Csituljon a bánat,
Ami szívek mélyén
Sok hirtelen támad.

. . . Oh, sok itt az özvegy
Oh, sok itt az árva,
Oh, nagy itt a ború
Nehéz, terhes árnya.

Oh, sok szenvedés kél,
Oh, sok könny hull itten,
Mintha nem is nézne
Mireánk az Isten.

Mintha két kezével
Nem áldna, de verne,
Mintha megszakadt vón
Jóságos szerelme! . . .

Ha az élet harcában lankad a letterő; ha rosszakarat, ármány útját állja az igaz ügyérti küzdelemnek; ha a gonoszság uralmat vesz az erény felett: nincs azért ok a csüggedésre! Sőtét éj után világosság következik; enyészet porából élet-virág nő; nagypénteket húsvét; bánatot öröm váltja fel!

Eszmékért küzdök táborát sokszor éri azon sors, hogy véglobot vet életfáklyájok, mielőtt a célhozjutás öröme boldogíthatná szívöket, ámde szellemök felett nem ülhet diadalt az enyészet, működésök emléke él az időben, tovább terjed a fogékony lelkekben, s mint földről felszálló vízpárak, jótékony esőcseppekben hasznosúlnak, úgy az általok elbintett eszmék diadalát, évek, vagy évtizedek múltával meghozza az idő.

Múlt, jelen és jövő az örökkévalóságban egybefoly, egyesül; idő-határokról mitsem tud a végtelenség . . . Ez sorsa az eszméknek is; ez osztályrésze az emberiségnek. Változik, múlandóságnak hódol a porból származott de az enyészet nyomán új élet fakad.

Örökélet, halhatatlanság eszméjét, hitét tette erőssé a keblekben az első húsvét, s méltó azért, hogy e napon öröm szállja meg szívünket.

Jertek azért: „Ez húsvét ünnepében, dicsérjük Istent szívvel, ki értünk meghalt fiát feltámasztotta testben.“ . . .

Dombi Lajos.

U t ó h a n g .

Nagyheti hangulat van még a levegőben is. Az én lelkem is annak hatása alatt áll. A virágvasárnapi predikáció esendül meg a fülemben. Ugy 2—300-an lehettünk a Nagytemplom hatalmas boltíve alatt. Kivülről beragyogott a tavaszi verőfény, beérezett a tavaszi levegő. Az ígéhirdető azonban nem a diadalmas bevonulásról, hanem a Megváltó könnyeiről beszélt, a pusztuló Jeruzsálemtől, melyből kő-kővön nem marad. Sokan összenéztünk önkénytelenül is és mindnyájan a mi fényes Jeruzsálemre, városi egyházainkra gondoltunk és a nagy romlásra, melyről mindenütt siró hang esendül meg a levegőben.

E szavak most nem ritkán éppen ellentétes táborból hangzanak. A jóslat, a szomorú jóslat azonban mindenkéül csak egy. Megfoghatatlan! Hát a hatalmas Jeruzsálem sorsa még ma is csak a romlás lenne és a pusztulás? Megmentésükre ma se lenne egyebünk mint a köny, melyel megsiratjuk azokat és a szó, melyet ma sem hallgat meg senki?

* * *

A nagy egyházak szőnyegen lévő kérdéséhez sokan szólottak eddig hozzá. Legtöbben a debreceniek közül, a kik a helybeli lapokban tárgyalták e kérdést. Mindezt csak természetesnek lehet találni. Debrecen égeti legjobban e dolog. Még az sem valami szokatlan, hogy némelyik cikkező a vidéki egyházmegyébe való beolvadást látja kívánatosnak. A mi ebben a koncertben a feltűnő jelenség, az az a körülmény, hogy mindegyik hozzászóló, noha néha éppen ellenkező következtetésre és végső eredményre jut, általában mind ugyanazon alaphangból indul ki és a debreceni ref. egyház jelenlegi helyzetét egyformán tarthatatlannak iteli.

Evangélista II. (második számmal jelölöm, mert ketten is irtak e név alatt) mindjárt kezdetben nagy

. . . Szép husvét hajnal
Hasadj ki felettünk,
Égő szeretettel
Telisd meg a lelkünk! . . .

(Hajdú-Szoboszló.)

Juhász Sándor.

Papmarasztás a múlt század elején.

Az 1810-ik esztendőben december hólnapnak 30-ik napján Mikolában tartott közönséges Ekklesia-Gyűlésében a következők fordúlnak elő és határozottak meg:

1. Tapasztaltatván az, hogy az helybeli predikátor T. T. Tunyogi László marasztalására nézve az Ekklesia némely tagjai között szakadás történt volna, ennek okát az Ekklesia tagjai közönségesen abba találták és úgy adták elő, hogy az Pap Sigmond és Mészáros Sándor urak személyes nehezteléssel a papra volna reá az ok, hogy némelyek az pappal meg nem elégednének és hogy ezen említett két uraknak nyughatatlankodások szolgáltatott volna okot arra, hogy egy nem egészen teljes számú Ekklesia gyűlésében vétkes káromló szavak között az alsóbb rendnek szabad voxoknak elnyomásával az Ekklesiái felsőség rendtartásainak ellenére két-három papot is meghívjanak. Jól tudván azt az Ekklesiának józanabb gondolkozású tagjai, hogy egy Ekklesiában, két Ekklesiát formálni nem is lehet, nem is törvényes, kívánván ezen szakadásnak fő okát

megorvosolni, az említett két Ekklesia tagjait: úgymint Pap Sigmond és Mészáros Sándor urakat a jelen való közönséges Ekklesia gyűlésében reá kérdették, hogy adnák elő micsoda vétséget követhetett el a pap ellenek, mely miatt az további megmaradását elleneznék? Hogy e szerint az Ekklesia magát közben vetvén a megsértett felekkel a barátságos békességet a pap által eszközölhesse. De az említett urak, semmi okot előadni nem akarván azt deklarálták, hogy ők ezzel nem tartoznak s a papot sem akarják egy általában marasztalni. Minekutánna tehát az Ekklesiának közönsége tapasztalta volna, hogy a sérelmes felek között haszontalanul igyekezne a békességet eszközölni, az papmarasztalásnak a módjáról gondolkozott. Melyre való nézve.

2. Hogy az Ekklesiában minden személynek a pap eránt való hajlandósága vagy azzal való meg nem elégedése minden erőszakoltatás nélkül igazságosabban kivilágosodhasson; ha szinte a már fent említett két urak némely Ekklesia tagjait a magok részekre hódítván egy általában a közönség akarattjának ellene szegezték is magokat, mindazonáltal a pap megmaradásának vagy meg nem maradásának közönséges vox által való elhatározása elvégeztetett. Mely vexolásnak rendi azok által, a kik az egyházfi közönséges kihirdetése után az Ekklesia közönséges gyűlésében megjelentek e szerint ment végbe u. m.:

A pap marad: Mándy Imre, Bogdán Lajos, Osváth Sándor, Nagy Gábor, Szodorai Mihály, Kováts Gáspár, Csáki János, Tóth János, ör. Varga István,

feltűnést kellett cikkében a *debreceni egyház* veszedelmes arányokat öltött *anyagi* és *erkölcsi* romlásának rajzából indul ki s ezért egyenesen a *lelkészeket és az¹ egyházügyeit vezető elszánt klikk tagjait teszi felelőssé*. Egy másik író erős hangon különösebben a *temetések*nél divó visszaélésekkel vádolja meg a lelkészeket.²

Csiky Lajos már sokkal tartózkodóbb, a romlást azonban ő is konstatálja és ha hangja külömben szeledebb, végeredményében szinte azon megdöbbenő álláspontot foglalja el, hogy Debrecenben magában sincs még többé a kibontakozásra való lehetőség, a segély csak kívülről jöhet a debreceni egyházmegye tisztelt és derék esperesétől, a ki Evangélista II. szerint is „itt majd hatékonyabb ellenőrzést fog életbe léptetni és lelkészeket, tanítókat hivatalnokokat kötelességök teljesítésére fogja szorítani és ellenők szemben meghallgatja majd a gyülekezet panasztát is; adót behajtat, sőt fel is emeltet és a többi.”³

Bár mint esábitson azonban azon körülmény, hogy az általam ismertetett helyzetet mások még kilátástalanabbnak tartják és az általam rajzolt képet még sötétebb színben látják: én most is megmaradok azon eredeti álláspontomon: Hogy Debrecen és a nagyvárosok jelen helyzete valóban rossz. Hogy ennek legfőbb oka a visszaéléssé fajult rendszerben keresendő s hogy a kibontakozás útját az egyházmegyévé fejlődésben lehet feltalálni. S nem félek attól hogy ez esetben „a mostani rendszer a jelenlegi csekély ellenőrzés nélkül ekkor is megmarad és a bajokat tovább növelve a mutatkozó romlást még vigasztalhatatlanabbá teszi.” Nem hiszem azt, hogy az önálló városi egyházmegye csak az eddigi rendszernek „más ég alatti folytatása” lesz csupán⁴ s még azt sem gondolom, hogy a helybeli egyház lelkészeiből

¹ Debreceni F. Ujság.

² Debreceni Hirlap.

³ D. F. U.

⁴ Lásd u. o.

és tagjaiból alakuló új hatóság ellenőrzését és jótékony hatását a barátság, pajtáság s más efféle emberileg feltehető aggodalmak semmivé tehetnék.

Hogy mindez meg ne történhessék, arról kezessenek majd ennek az önálló egyházmegyének tagjai és tisztviselői s a felelőség, a mely vállalat fogja terhelni; egyházunk közszelleme, autonómiánk, mely a visszaéléseknek útjában áll és a nyilvánosság, melynek ellenőrzése alól senki sem vonhatja ki magát.

Midőn azért az önálló városi egyházmegyévé alakulás ellenzőinek nézetével foglalkozom, vizsgálódásomat csak arra a pontokra terjeszttem ki, a melyek e véleményekben az egyházmegyei szervezet költséges voltára s általában anyagi oldalára és kivethetőségére vonatkoznak.

Elég népszerű ellenvetés s nem csak a lelkész ellenes táborból hangzik, hogy az *egyházmegyei szervezet költségesebb a mostaninál; a külön gyülekezetekre osztlás pedig a jelenlegi vagyonnak felosztását az egyház anyagi erejének a meggyengülését vonja maga után. A nagy műemlék jellegű templomok fentartása pedig az egyes gyülekezetek nyakába ró nagy terheket.*

Mindezek az ellenvetések és aggodalmak azonban csak tévedésen és félreértésen alapulnak.

A nagy egyházak jelenlegi vagyonát, alapítványait nem szükséges felosztani. A városi egyházak azokat az egyházmegyévé alakulás után bátran kezelhetik az egyházmegyén vagy közösen, mint épen jelenleg.

Csak azt kell meghatározni, hogy a különösebb rendelkezésekkel le nem kötött vagyon jövedelmében, hogy részesüljenek. Gyülekezetenként vagy a lélekszámnak megfelelő arányban? Elképzelhető az első megállapodás is, de minden későbbi kellemetlenség megszűnik a második módozat elfogadása által.

A mostani vagyon tehát megmaradhat és ma-

Bónizs István, Süveg János, Csáki András, Dobos Pál, Szilágyi Pál, Ungvári József, ör. Dobos János, ifj. Varga István, Büts György, Ur György, ifj. Kállai Mihály, Dobos Imre, Balla András, Ungvári Ferencz, Ur András, Zaly György, Tasnádi Pál, Nagy Mihály, Kolosvári József, Zaly Mihály, Bónizs János, Sipos István, Somi András, Bogdán Gergely, ifj. Dobos János, Büts József, Büts Mihály, Mándy Antal, Bogdán Sigmund, Bogdán Mihály.

A pap nem marad: Mészáros Sándor, Pap Sigmund, Katona László, Gáti Sámuel, Kiss Mihály.

3. Ezen voxolás ilyen módon véghez menvén, az helybeli Tiszteletes Predikátornak megmarasztása a többségnek voxá által meghatározatván, követeknek választattak a megmarasztásra Tekts. Mándy Imre, Osváth Sándor, Kováts Gáspár urak, nem különben Dobos Imre, Ur András, Csáki András eö kigyelmek, kik is az Tiszt. Predikátorhoz elmenvén és az Ekklesia megmarasztalásáról való szándékát tudtára adván, ugy fejezte ki magát, hogy minekutánna már az Ekklesiának némely nyughatatlan tagjai két s három papnak is meghívását meghatározták, sőt meg is hívták volna, már most a papi törvény sérelme nélkül ezen helytelen cselekedet által meg lévén kezei köttetve, sem ezen Ekklesiában lejendő megmaradásra, sem más Ekklesiában való elmenetelre (ha szinte némely Ekklesiáknak meghívó követjei által megkerestetett légyen is) magát egy általjában nem kötelezheti, mind addig, valamig csak a Tiszt. Visitans Deputatio felőle való szán-

dékát s intézeteit meg nem tudandja; egyébarant pedig az Ekklesiának eránta kinyil atkozottatott közönséges jóindulatját s hajlandóságát nagy köszönettel vette.

4. Ezen gyűlés alkalmatosságával kívánván az Ekklesia a 14-ik juni folyó eszt. költ és az Ekklesia közönséges jövedelmének számadását tárgyzató Traktualis rendelésnek eleget tenni: meghatározatott, hogy Pap Sigmund ur az ideje alatt bevett Ekklesiái közönséges jövedelmekről, mint pedig a mostani curátor Bogdán Lajos urak jövő 1811-ik esztendő januarius hava 6-ik napján az Ekklesiának mindennemű kezekbe jött jövedelméről mulhatatlanul számoljanak, hogy a Tiszt. Visitans Deputatio bejövetelekor számadások elő mutattathasson. Ennekutánna minthogy Pap Sigmund és Mészáros Sándor urak a papmarasztalás eránt való végezésen az Ekklesiának felharagudván, az Ekklesia gyűlést minekelötte elvégződött, oda hagyták volna; tehát volt curátor Pap Sigmund urak az egyházfi által az Ekklesia nevében tudtára adatott, hogy azon kirendelt határnapra curatori számadását haladék nélkül annyival is inkább készítse el, hogy a mostani curátor ur is a maga számadását helyesebben megtehesse.

Közlí:

Király Gyula,

lelkész.

radjon is meg továbbra együtt, a különösebb alapítványok és alapok kezelése is történjék az eddigi módnak megfelelőleg az egyházmegye útján.

A nagy templomok fentartását is lehet közös erővel eszközölni, bár itt nincsen semmi kényszerítő körülmény erre nézve.

Az az egyház, melynek a Nagytemplom jut, a harang jövedelméből állandóan jókarban tarthatja e monumentális építményt, még tőkét is gyűjthet magának.

Ez a kérdés sem képez hát számba vehető akadályt. Általában e nehézség csak mesterségesen gördítetik az önálló fejlődés útjába. Komoly értelme nincs, csak izgatásra ha való, arra is csak azok között, a kik nem gondolkoznak. Közösvagyona az egyetemes ref. egyháznak a Közalap, a Jordánalap s azért mind az egyetemes egyház egysége, mind a kerületek hatásköre szépen megférnek egymás mellett. Közös reformátusok, lutheránusok, unitáriusok között a Baldácsyalapítvány, azért még sem civakodnak miatta s megtudnak egyezni mind a kezelésén, mind a jövedelmén. Ne igazságon hát senki a közös vagyon okozta veszedelemmel. Nem baj az, csak mentől több legyen.

Sokkal fontosabbak az egyházmegyévé alakulás ellen felhozott pénzügyi nehézségek, különösen azon ellenvetés, *hogy az egyházmegye és a városi egyházak berendezése sokkal többbe kerül, mint a jelenlegi helyzet fentartása.*

Nézzünk a szemébe ezeknek a rémitéseknek is és vesszük fel a kérdést, hogy állunk hát tulajdonképpen ma e tekintetben?

Ugy, hogy a hivek nem fizetik az egyházi adót s a hátralék már 170,000 korona körül jár. 9 10,000 adóköteles 30—40,000 korona évenkénti adójából a hátralékokat is betudva, *tehát szinte 200,000 koronából évenként befolyik mintegy 10,000 korona.* E miatt a lelkészeket és kántorokat fizetni, a fizetésök alapjául szolgáló egyházi adópénztárból már évek óta nem lehet. Kölcsön kell azért venni a tőkepénztárból s az ilyen módon kölcsön vett összeg ma már 50,000 korona körül jár. Ha valami újabb fordulat és javulás be nem áll, ez az állapot lassanként a feltaró zhatatlan anyagi bukás felé vezet, mely a nyomában járó természetes visszahatás folytán menthetetlenül elfogja seperni az egyház mostani vezetőit. Ne állják hát útját az egyházmegyévé fejlődésnek és a függetlenségnek. Ésne higgyék, hogy ez újabb örvendetes fordulatot elő fogja idézhetni a hátralékok erőszakos behajtása, melyet a vidéki egyházmegyébe való beolvadás sürgetői az esperestől várnak. A 20 vagy még több éves tartozásokat kiméletlen felhajtani a mai körülmények közt nem lenne tanácsos. Azok a hivek, a kik egy évi tartozásukat se fizették meg, nem fognak olyan könnyen fizetni akkor sem, ha erélyesebben rászorítják őket. Ellenökben egész a végrehajtásig el kell azért menni s mi történik majd akkor, ha itt 100, 200,000 koronáig licitálnak? A nagy kálvinista egyházak s Debrecen teljes megrázkódtatása és romlása, a hivek nagyszámú kilépése és a baptista, felekezetenküli s más ellen egyházak hiveinek megsaporodása.

Az örvendetes fordulatnak belőlről kell kiindulnia. Az egyház iránti érdeklődésnek a tagok szívében kell felgyulnia s ekkor, ha a hitélet visszanyerte eleveenségét és kellő erejét: ekkor remélhető a hátralékos tartozásoknak inkább önkéntes mint végrehajtás útján történő befolyása és eltűnése. Mivel pedig ez a változás csak a mostani rendszer megszűnése és a nagy városi gyü-

lekezeteknek egyházmegyévé fejlesztése és külön gyülekezetek szerint való megalakulása folytán válik lehetővé: ez a *megoldási mód*, mely sokkal magasabb érdekből kívánatos, *általában pénzügyileg is kedvező eredménnyel fog járni.*

Bizzunk azért rendületlenül az igazság diadalában s higgyük azt tántorítatlanul, hogy a hervadás melynek képét nagy egyházaink mutatják, nem tart örökké és nem tarthat már sokáig. Győz azélet a halálon, győzni fog a városi egyházmegye eszméje a mostani rendszer sivárságán. Síró hang esendű! a levegőben? Nem a pusztuló Jeruzsálemet siratja, hanem az önludatra ébredt nagy városi egyházakat, a feltámadást köszönti!

Dr. Ferenczy Gyula.

TANÜGY.

Elemi iskolák államosítása Szatmáron.

A Szatmáron megjelenő „Szamos“ c. lapból olvasom, hogy az elemi iskolák már régebben tárgyalás alatt levő államosítási kérdése a megoldás stádiumához ért. Legújabbban Halász Ferenc miniszteri osztálytanácsos a város képviselőjével Chorin Ferenczel Szatmáron időzött a még fennforgó nehézségek lebonyolítása végett, s a mennyiben akadály más oldalról nem is tetetett, mint a r. kath. püspök által, ki megtanulta a multak történeteiből a protestánsoktól azt, hogy mily erő van az iskolákban, most aztán ezen utolsó egyezkedésen a következő eredményre jutottak: *„A mennyiben a püspök úr a róm. kath. elemi fiúiskolát továbbra is fenn kívánja tartani, a r. kath. fiúiskola elhelyezésére használt épületeket a tulajdonjog fentartása mellett a város közönsége tekintettel azon iskola fölött a multban gyakorolt jogokra — továbbra is e célra adja. De a fentartására fordított városi segélyek beszünttetnek. S mint-hogy a róm. kath. iskola fennmaradásával kevesebb tanítót fog az állam átvenni, a megajánlott évi 50 ezer korona előbb említett járulékból ezen kiadások a város javára levonatnak.“*

Szatmáron a kálvinistaság az államosítás ügyében a kezdeményező szerepet vitte, hiszen épen a város derék polgármestere a szatmári ev. ref. egyház főgondnoka, s ő a megboldogult nagynevű Tabajdi Lajossal szatmár egykori tekintélyes lelkipásztorával munkálta ezt buzgóan. A legnagyobb mértékben meg vagyok győződve arról, hogy ők a szatmári ev. ref. egyháznak javát munkálni célozták az államosítással, s habár nagyszabású terveiket én mint be nem avatott tökéletesen nem ismerem, de aggódó lelkem úgy van meggyőződve, hogy e tekintetben a veszteség nem fog felérni a nyereséggel.

Hiszem ott a szatmári egyház tudomásom szerint annyit fog nyerni, hogy mostani elemi fiúiskolai helyiségeit eladhatja a gymnasiumnak mert a tanítókat eddig is a város fizette, tehát ebből haszna nem igen lesz s el fog veszni örökre a felekezeti felügyelet, s nem lesz meg a tanítóknak soha többé annyira a felekezeti szellem, mint a hogy megvolt az egyházhoz tartozással.

Szatmárnak és Németinek eddig együttesen körülbelül 18 tanerő fizetését adta a város, a kik mint az ev. ref. egyház tanfériai mindenkor erősen érezték a felekezethez tartozásukat, az államosítással majd kihálván lassankint ők, a helyökbe lépők mint az állam emberei bizony keveset törődnek a felekezeti szellemmel.

A nélkül, hogy a legkisebb rossz akarat, avagy a szatmári államosítás meggátlására való törekvés szólna belőlem, tekintve a megoldásnak jelenlegi mibenlétét, nem látom a szatmárnémeti református egyházakra nézve kedvezőnek azt, hogy a hatalmas szatmári zárda, s a róm. kath. fiiskola ott marad felekezeti jelleggel.*

Hiszem, hogy a beregi egyházmegye buzgó főgondnoka, s azok a kerületi gyűlési tagok a kik erélyvel léptek fel a beregi azon kis egyházak államosítási törekvése ellen, melyek legalább annyit reméltek nyerni ez által, hogy a nagy egyházi adótól megszabadulnak, mérlegelni fogják a szatmári államosításnál is az egyház által felhozandó érveket s csak ha belátják a biztosan remélhető előnyöket, abban az esetben sanctionálják eme törekvést.

Mert nem csinálna jó vért azon kis egyházak előljárói előtt, kik ebbeli törekvésükben meg lettek gátolva, ha Szatmáron csak úgy könnyű szerrel menne meg az államosítás. Quod uni justum alteri aequum.

Felsővégesi.

KÖZÉLETÜNK.

A káplántartási átalány.

Sokszor esett már arról szó, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszterium a lelkészi fizetésekiegészítési törvénynek eddig végrehajtott keretén kívül a segélyezésnek olyan módozatát is alkalmazásba akarja venni, mely egyrészt valószínűleg rebonifikáció lenne azért a hátrányos intézkedésért, melynélfogva a kiegészítő illetmény a lelkész halálával az új lelkész szolgálata megkezdéséig szünetel, másrészt pedig a munkaképtelen lelkészek mellé egyházhatóságilag rendelt segédlelkészek, illetve a nyugdíjazott lelkészek által igénybe vett fizetési részlet mellett csonka fizetéssel alkalmazott lelkészek javadalmazására fogna szolgálni. A miniszterium ez intencióját a kongruatügyben kiküldött konventi bizottság f. évi febr. 4-iki ülésében helyeselte, s a már kitult 23 ezer korona szétoszthatása céljából, melyből az öt egyházkerületben alkalmazható 46 segéd-, esetleg helyettes lelkész díjazásának kell kielégítenie, kérdő íveket küldött szét az esperesi hivatalokhoz s az ezekre adandó válasz alapján szándékozik javaslatot terjeszteni a conventhez az átalány felosztása kérdésében.

Ha lapunk tere engedné, készséggel közölnök a kérdőpontokat kivétel nélkül; azonban csak a lehető félreértések kikerülése céljából tett következő útmutatások s magyarázatok megemlítésére kell szorítkoznunk.

1. Csakis azon egyházaknál számítható fel káplántartási díj, melyek az 1898: XIV. t. c. 1-ső szakaszának megfelelőleg kérték lelkészeik fizetésének kiegészítését. 2. Csakis az 1900. évben alkalmazott segéd, vagy helyettes lelkészek jöhetnek ezen alkalommal tekintetbe, mert az 1899. évben alkalmazva volt segéd, vagy helyettes lelkészek díjai a püspöki hivatalok által a rendelkezésükre állott összegből kifizettetvén, a miniszteri leiratnak megfelelőleg azok az illető nyugtájával elszámoltaknak fognak tekintetni. 3. Csakis abban az esetben állapítható meg káplántartási díj, ha az illető helyettes, vagy segéd lelkész az egyház lelkészeinek betegsége vagy öregsége, munkaképtelensége, elhalálása vagy nyugdíjaztatása indokából intézményszere-

* Mi sem!

Szerk.

rüleg, vagy is a felsőbb egyházi hatóság rendeletére lett alkalmazva; ellenben nem számítható fel káplántartási díj ha a segéd vagy helyettes lelkész az illető lelkész kényelmére alkalmaztatott. 4. Lelkészi szolgálatok végzéséért (beszolgálás) fejszámításnak helye nincs. A püspöki hivataloktól beérkezett főkimutatásokból egybeállított s összesített kimutatás alapján fog a bizottság a leküldött és gyümölcsözőleg elhelyezett 23 ezer korona szétosztása iránt a convent elé javaslatot tenni.

E néhány pontból világos, hogy inne fel van adva a remény a bizottság részéről arra nézve, hogy a kiegészítő illetmények a lelkész elhalála, illetve az átlomás megürülése után megszakítás nélkül folyósíttassanak. Most már csak oda irányul a törekvés, hogy a káplántartásként nyújtott átalány miként legyen megosztva az egyházkerületek között.

Nem vagyunk abban a szerencsés helyzetben, hogy az egybegyűjtött adatokat ismerhetnők, s így más egyházkerületek állását a miénkkel egybehasonlítani nem tudjuk. De annyit látatlanul is feltehetünk, hogy aránylag ugyanazok a számok fognak az alkalmazott segéd, vagy helyettes lelkészekre nézve alakulni a melyek nálunk. Nálunk pedig bámúlatos kevés lesz ez a numerus. De miért? ezért-e, mintha az 1900-ik év kiválóan kiméletes lett volna a lelkészekkel szemben, s életüket, egészségüket, békességüket úgy megtartotta volna, hogy alig volt szükség a segéd, vagy helyettes lelkész alkalmazására?

Dehogy uram! A halál az elmúlt évben is éppen úgy kivethette a maga dézsmáját sorainkból, mint bármely más évben, s a megélhetés feltételei sem voltak olyan kedvezők, hogy az eltelt éveknek életmészítő munkálkodását elő ne segítette volna kellő hozzájárulással a családfenntartásának terhes gondja.

Nem lehetett sem segéd, sem helyettes lelkész alkalmazni, mert nem volt, mert nincs, s mert jó ideig még nem is lesz... Még a népes gyülekezetek lelkészei is alig-alig tudják ellátni magokat segéddel, hát a nyomorúságos kongruás egyházba, valahova a világ elől elrejtett zugolyba honnan jutna káplán? A legközelebb lakó rendes lelkész adminisztrálására lesz igen sok egyház utálva; a beszolgáló lelkészek részére pedig abból a 23 korona átalányból a mint fentebb láttuk, feltétlenül tilos csak egy fillért is felhasználni. Mire tudjuk hát majd felhasználni az átalányt, mindaddig, míg theologiai tanintézeteink meg nem népesednek? Felelet: semmire. Az okmányolt számadásokat könnyű lesz év végére elkészíteni, az „esetleges maradványösszegek” — hiába lesznek „ugyan ezen célra a jövő évre átvihető”, végre is úgy megtalálnak gyűlni, hogy akár egy egész évi ilyen szorosan körülírt szükségletre kellő fedezetet nyújtanak.

Conventüntől kérjük és várjuk, hogy ha a begyűlendő adatok alapján csakugyan ilyenszerű veszedelem fenyegetne bennünket: találja módját annak, hogy az átalány ne csupán ilyen megszorított formában szolgálhassa reformált anyaszentegyházunk érdekét. Mert itt ez lenne a fődolog.

Bár mi legyen azonban a beszerzett kimutatások eredménye: lehetethetnek tartjuk, hogy az így bekerülő adatok megbízható igazságos alapot nyújtanának az egyes egyházkerületek részére jutható hányad meghatározása tekintetében.

Itt egyedüli osztozkodási kulcs a kongruás egyházak száma lehet, nem pedig az 1900. és így csupán egyetlen évi tapasztalat szerint mutatkozó numerus.

Szinte esodálkozunk kell rajta, hogy a fen

említett bizottság többsége már eleve nem ilyen álláspontot foglalt el, s csak sajnálni tudnók, ha az adatok mérlegelése után is az eddigi felfogás érvényesülne.

Nagy várakozással néznek hát a congruás egyházak lelkészei, (s így a magyarhoni református lelkészi kar óriási többsége) a közelebbi conventi tanácskozás elébe! A folyósítás módozata, a még megmenthető érdekek megvédelmezése, a káplántartási átalány ügye nagyon közletről érintik a megélhetés feltételeit. Mi hisszük és reméljük, hogy Conventünk nem fogja engedni, hogy eddigi csalódásaink újabbakkal szaporodjanak.

„Válasz” egy szerkesztői megjegyzésre.

„Nyílt levél” nagytiszt Eröss Lajos úrhoz, mint a „Debreceni Protestáns Lap” felelős szerkesztőjéhez.

Az első pillanatban tünődni kezdtem azon, hogy ébren vagyok-e vagy álmodom, mikor a „Debreceni Protestáns Lap” legutóbbi számát olvastam, a melyben egy szerkesztői megjegyzés foglalatik nagytiszt. Balogh Ferenc úrnak „A református énekügyi bíráló bizottság munkalkodása” című nevezetes közleménye alkalmából.

Rövidesen magamhoz tértem azonban, mert bizonyossá lettem a felől, hogy csakugyan valóság az, a mit szemeim látnak.

Tehát végre valahára találkozott egy „illetékes” szókimondó, bátor és elszánt férfiú, a ki merészelt meggyőződésének kifejezést is adni egy olyan nagy-jelentőségű vállalat érdekében, a melyet 24 esztendő óta kerülget és figyelmére nem méltat úgy, a mint megérdemelné, a Tiszántúli Egyházkerület.

Igen, mert a szóban forgó kérdés olyannak látszott eddig mindenki előtt, a miért „nem érdemes” szót is vesztegetni, tenni pedig valamit annál kevésbbé, pedig hajh . . . ezrek és ezrek veszték el és fognak még elveszni ezután is, ha nem akarunk igazunknak érvényt szerezni.

De térjünk a dologra és elevenítsük fel e becses lapok 1900. szept. 1-én megjelent számában az erre vonatkozó közleményt, a mely igaz, hogy nem régen volt, de hiszen az emberek oly hamar felejtenek . . .

Íme a közlemény:

„Hornýánszky Viktor budapesti könyvkiadó Magyarország összes protestáns egyházi és iskolai lapjaiban f. évi augusztus hóban egy nyilatkozatot tett közzé, mely megemlítve a református énekes könyvekről általam kiadott árjegyzék azon kitételét, hogy az énekes könyvek budapesti kiadása jogtalan utánzat, kijelenti, hogy ő ezen énekes könyvek kiadására a dunamelléki, dunántúli és tiszáninneni ref. egyházkerületek által fel van jogosítva, egyszersmind hozzáteszi, hogy tehát én, mint a zsolttárok debreceni kiadásának bizományosa, vallásos könyvek terjesztésénél különösen nem illő versenyfogással élek, midőn az ő évtizedek óta jogosan forgalomba hozott kiadását jogtalan utánzatnak jelzem. Hornýánszky Viktor ezen nyilatkozatával szemben azon állítástomat, hogy az énekes könyvek budapesti kiadása jogtalan utánzat, fentartom és Hornýánszkyknak azon kijelentését, hogy én nem illő versenyfogással élek — visszaütöm. Mert a debreceni zsolttárok kizárólagos nyomtatási szabadalma I. Ferenc magyar király által Bécsben 1812-ik év szeptember 18-án 16179. szám alatt kiadott királyi rendelet szerint a debreceni könyvnyomdát illeti meg és e szabadalom érvényében ma is fennáll. Mert a debreceni zsolttárok élén álló „Tudósítás” szerint a szabadalom alapján megjelent 49

kiadás elfogyván, a tiszántúli ref. egyházkerület 1874. októberi gyűlésének 231. számú végzésében elrendelte a c) kulcsú hangjegyeknek g) vagy violin kulcsra át-tételeit s az 1876. évi július havában 147. sz. alatt hozott határozatával elrendelte azt is, hogy *addig is, míg az összes helv. hitv. egyházkerületek által az énekeskönyvre már célbavett gyökeres átalakítás létesülhetne*, ezen énekes könyvnek két különböző kiadása legyen s ezen határozat alapján az énekeskönyv újonnan szerkesztve, új hangjegyekkel violin kulcs szerint átírva, kihagyásokkal és módosításokkal kiadott Debrecenben, 1877. június 6-án. — Ezen kiadás joga kizárólag ma is Debrecen város nyomdáját és a tiszántúli ev. ref. egyházkerületet illeti, mely jogot a többi három egyházkerület meg nem szerezte s éppen ezért Hornýánszkyra jogosan át nem ruházhatta, miután senki másra oly jogot, melyet nem bír, át nem ruházhat, ezért mondtam, hogy a Hornýánszky Viktor által nyomtatott budapesti kiadás jogtalan utánzat és azon körülmény, hogy Hornýánszky Viktor két évtized óta jogtalanul adja ki a tiszántúli ev. ref. egyházkerület által szerkesztett és revideált új énekeskönyvet s hogy e miatt még sem az egyházkerület, sem Debrecen városa, sem a bizományos cég jogorvoslattal nem élt. jogossá a visszaélést nem teszi. Ennyit voltam bátor igazolásomul felhozni, tisztázásául egyszersmind azon kérdésnek is, hogy tulajdonképpen kicsoda hát az, a ki versenyfogással él. Debrecen, 1900. augusztus hó 29-én. Telegdi K. Lajos utóda *Eperjesy István*.”

Ezen nyilatkozat közzététele után pedig lett néma csend és hallgatás az egész vonalon.

Hát hogyné estem volna én ámulatba mikor 24 esztendei hallgatás után — nagytiszt. úr nyilvános kijelentést tesz arra nézve, hogy „a tiszántúli ev. ref. egyházkerület által 1877-ben kiadott debreceni énekeskönyvet a budapesti Hornýánszky cég egészen jogtalanul nyomtatja és terjeszti.”

Lelkemből üdvözlöm ezen nagy horderejű megnyilatkozást, mert hiszen éppen ezért küzdök én két év óta szakadatlanul csaknem emberfeletti erővel, az ügy iránti törhetlen lelkesedéssel és önzetlen áldozatkészséggel, azon hitte és reménységgel, hogy az igazságnak végre is győznie kell, — tudatában lévén annak, hogy ezzel anyaszentegyházunknak mérhetlen szolgálatot tehetünk.

Hogyan és miképpen; azt nagyjából röviden a következőkben adom elő:

Vegyük minimális számítással, hogy 24 esztendő óta a Hornýánszky cég eladott évenként 30,000 énekeskönyvet, ennek nyomtatványi kötetben értéke, a kétféle kiadás netto árait darabonként átlag véve csak 30 krjával, az kiteszen évenként 9000 frotot, vegyük ebből azon 15% tiszta jutalékot, a melyet ezért a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kapott volna a debreceni városi könyvnyomdával fennálló szerződése szerint, — ez kiteszen évenként 1350 frotot, — 24 év alatt pedig 32,400 frotot, tehát ennyit vesztett el a tiszántúli ev. ref. egyházkerület azzal, hogy a Hornýánszky cégnek h gyta jogtalanul árusítani az énekeskönyveket, holott egyházkerületünknek erre törvényben gyökeredző kizárólagos tulajdonjoga van és lett volna. Szóval minimális számítással minden esztendőben elesik az egyházkerület 1350 frot évi biztos jövedelemtől, csak azért, mert nem tesz lépéseket érdekeinek megóvására.

Hogy aztán mit veszít Debrecen városa mint az énekeskönyvek nyomtatója, — az ismét más lapra tartozik, ezért őt terheli a felelősség.

Hogy pedig mit veszít a hazai ipar az által, hogy évenként 30,000 darab Hornyánszky féle énekeskönyv Csehországban, Winterbergben köttetik — ezért meg talán már csakugyan nem érdemes feljajdulni, mert ugyan hiszen ki törődik nálunk ilyen hiábavalósággal.

Igy állván a dolog, arra kérem nagytiszt. szerkesztő urat, kegyeskedjék ezen megszívlelésre méltó állapotokat, illetőleg ezen közleményemet becses lapjában nyilvánosságra hozni, hátha sikerülne mégis valamelyes figyelmet ébreszteni általa.

Debrecen, 1901. április 2-án.

Alázatos tisztelettel maradván nagytiszteletű úrnak kész szolgálja

Eperjesy István,

a debreceni énekeskönyvek
főbizományosa.

* * *

Szívesen közzé tettem e nyílt levelet. Hiszen a sajtó egyik fontos feladata éppen abban áll, hogy az ilyen közérdekű dolgokra a közfigyelmet felhívja s megvitására alkalmat adjon. A mi pedig a szóban forgó kérdést közelebről illeti, én megvallom, csodálkozom azon, hogy *Eperjesy* úr, mint az énekeskönyvek főbizományosa már eddig is kérvényrel nem fordult a Főtiszt. és Mélt. egyházkerületi közgyűléshez? Hiszen erre a jogcíme nemcsak mint főbizományosnak lett volna meg a dolog természetéből kifolyólag, hanem meglelt volna az egyházkerület 1900. május 16 18. napjain tartott gyűlése 25. sz. a. hozott végzése alapján is, melyben a többek közt ez is mondatik: „egyszersmind miután a jelentésből azon sajnos tapasztalat meríthető, hogy egyházkerületünk sok lelkésze nincs kellőleg tájékoztatva a debreceni énekeskönyv terjesztésének fontossága felől, hogy többen nem tudják, miszerént e könyv nyomtatása, forgalomba hozatala folytán egyházkerületünk a gyakorlati lelkészet tanszékének alapját teremtette meg s *midőn a kiadás jogát a maga részére külön fentartotta*, ennek jövedelmét ama tanszékre fordítja“ stb. stb. E szavakat abban a jelentésben olvassuk melyet a zsolttár terjesztése stb. tárgyában kiküldött vegyes bizottság (Kiss Albert, Komlóssy Arthur, Zsigmond Sándor) terjesztett be a kerületi közgyűlés elé. E jelentés szerint tehát egyházkerületünk „a kiadó jogát a maga részére külön fentartotta“! De hát micsoda fentartás az s mi annak az értelme, hogyha a Hornyánszky vagy bármely más cég szintén adogatja ki az énekeskönyveket!? Most mikor az új énekeskönyv behozatalának a küszöbén állunk, méltó e kérdéssel ahoz értőknek foglalkozni. Annnyival inkább pedig, mert egyik *szaktekintély* (közigazgatási s azelőtt pénzügyi bíró!) ki mellesleg legyen mondva éppen a *dunamelléki* egyházkerületnek oszlopembere, előttem és a Hornyánszky cég egyik belfogja előtt oda nyilatkozott, hogy Debrecennek és a tiszántúli egyházkerületnek e tekintetben feltétlen nyert pere van. Pedig mint szaktekintélyre e férfúra vitánk közepette (Pozsonyban) éppen Hornyánszky úr hivatkozott. Szerk.

Lelkész-egyesületi közgyűlés

Lelkész-egyesület elnöke. Nagytiszteletű ev. ref. lelkészi hivatalnak. Tisztelettel, szeretettel hívom meg lelkész-tesvéreimet, a folyó évi április hó 10 én Nagy-Kállóban tartandó egyesületi közgyűlésre, kezdete 1/2 9 órákor az iskola termében. Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó után bizalmas értekezlet elnöki előterjesztés fölött.

2. Legközelebbi e. m. gyűlésünk határozatából, javaslatétel a parókiális könyvtárakról.

3. Eshetőleg felolvasás.

4. Indítványok, egyéb ügyek.

E gyűlésünk indokából szíves készséggel hozom becses tudomásukra a következőket:

Kállói kiváló gyülekezetünk öröm-ünnepélyt rendez azon alkalomból, hogy lelkésze 25. év óta hintegeti köztük az evangéliom éltető magvait. Az ő lelkésze Görömbei Péter úr, egyúttal nekünk is szeretve-tisztelt esperesünk lévén, óhajtotta a gyülekezet, hogy lelkészegyletünk is örüljön az örülökkel s felszólított engemet, hogy gyűlésünket, ez alkalommal Kállóban tartsuk meg. Kész szívvel használtam fel e kiváló alkalmat s bizalmasan kérem lelkész testvéreimet is, hogy használják föl szintén.

A kik megjelenni szándékoznak, előzetesen tudassák a kállói egyház gondnoki hivatalával, hogy az elszállásolásról idejében gondoskodni lehessen.

Az egyház ünnepélye d. e. 10 órákor kezdődvén, szükséges, hogy mi előbb gyülekezzünk s ez okból a pontos időre megjelenni kérem lelkész-társaimat. Ez azért lehető, mert a vonat reggel Bátor felől 6 órákor, Nyíregyháza felől 7 1/2 órákor, — este Bátor felől 4 1/2 órákor, Nyíregyháza felől 7 1/2 órákor érkezik. Tehát bármely vonattal utazva, kellő időben megkezdhetjük a gyülekezést.

Isten áldása kíséren mindnyájunkat az örömteljes találkozásra!

Buj, 1901. március 23.

Szíves tisztelettel maradtam testvére az Urban:

Andrácsy Kálmán,
egyesületi elnök.

Görömbei Péter jubileuma.

Meghívó. A nagy-kállói ev. ref. egyház szeretett lelképásztorának, nagytiszteletű Görömbei Péter nagy-kállói lelképásztor s felső-szabolcsi esperesnek 25 évi áldásos nagy-kállói lelkészsege alkalmából, folyó évi április hó 10-én jubilaris ünnepélyt rendez, melyre címedet és családját tisztelettel meghívja a rendező-bizottság nevében: Beretöy János, főgondnok, Ablonczy László, egyh.-tan. jegyző.

Az ünnepély tárgysorozata:

I.

1. Délelőtt 10 órákor *disz praesbyteri gyűlés* a templomban, melyre ünnepeltet egy kiküldött bizottság meghívja.

2. *Hálaadó istenitisztelet* a következő sorrenddel:

a) A 37-ik dicséret 1-ső verse; éneklí a gyülekezet.

b) XC-ik zsolttár 1-ső és 2-ik verse; éneklí a gyülekezet.

c) Ima. Mondja: nt. Görömbei Péter lelkész úr.

3. *Üdvözlő beszéd*: Beretöy János főgondnok úr által.

4. *Üdvözlő* a felsőszabolcsi ev. ref. lelkész-egyesület részéről.

5. *CXXII. zsolttár* 2-ik verse; éneklí a gyülekezet.

II.

1/2 12 órától 1/2 1 óráig hivatalok, egyesületek és magánosok tisztelgése a lelkészlakon.

III.

Délután 1 órákor *közébed* a „Nagyvendéglő“ tánc-termében. Egy teríték ára: 3 kor.

IV.

Este 8 órakor a m. kir. állami gymnasium torna-csarnokában, hangverseny a következő műsorról:

1. *Honvédek csatadala*, Huber Károlytól, éneklő a polgári dalárda.

2. *Alkalmi óda*, írta és szavalja Dr. Benedek János úr.

3. *Cimbalomjáték*, Horváth Bertalan úr által.

4. *Szép Ilonka*, melodráma, szövegét írta: Vörösmarty Mihály, zenéjét: Erneyi J., szavalja: Szöcs Camilla k. a., zongorán előadja: Kállay Gusztáv úr.

5. *Kuruc dalok*, Méder Mihálytól; éneklő a polgári dalárda.

6. *Szavalat*, Bary Gyula úr által.

7. *Zongorajáték*, Kállay Gusztáv úr által.

8. *Eredeti magyar dalok*, Gaál Ferencztől, éneklő a polgári dalárda.

Helyárak: I—V. sor 3 korona, VI. és többi sor 2 korona. Belépőjegyek előjegyezhetők és válthatók: Sarkady József úr könyvnyomdájában s este 6 órától a pénztárnál. Felülfizetések köszönettel fogadtnak s hírlapilag nyugtáztatnak. A hangverseny tiszta jövedelne fele részben a polgári dalárda gyűjtmeny-tára javára, fele részben az ev. ref. leányiskola felszerelésére fordítatik.

Megjegyzés. Azon t. vendégek, kik eljövételüket ápril. hó 6-ig Beretöy János főgondnok rend. biz. elnöknel bejelentik, elszállásoltatni fognak; ugyanazért kérjük az eljönni szándékozókat, hogy ebbeli elhatározásukat, érkezési idejüket, az érkező családtagok számát, valamint elszállásolás iránti óhajokat és azt, hogy a közebéden hányan fognak részt venni; a hangversenyre hány és milyen jegyet kívánnak maguknak fentartani, bejelenteni szíveskedjenek. Megjegyeztetvén, hogy az előjegyzett, de d. u 6 óráig ki nem váltott hangverseny jegyek iránti igények megszűnnek.

Körülményeink nem engedvén meg, hogy a mint szerettük volna — e szép ünnepélyen személye en jelen lehessünk — e helyen üdvözljük az ünnepelt férfit, a mi lelki barátunkat. *Görömbei Peter* régtől fogva hozzá van szívünkhöz növe. Az az ember ő, ki hivatását igazán eszményileg fogva fel, példaként világol legjobbjaink sorában is. És ha van valami, mi a lelkiismeret megnyugtató tudatán túl ma az ünnepelt férfit édes örömmel töltheti el, úgy az a ritka jelenség, hogy ime érdemeit saját egyháza is elismeri. Hogy mit jelent ez? Azt ha nem magyarázuk is, jól tudják lelkész-társaink, kik bizony kevés kivétellel ismételtetik a Krisztus szavait. *Ninesen a próféta tisztesség nélkül, hanem csak az ő házában és hazájában*. A nagykállói gyülekezet Görömbei személyében magát is megtisztelti. Isten éltesse a derék embert sokáig. Szerk.

A békésbányai ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Március 26-án Hódmező-Vásárhelyen közgyűlést tartott a békésbányai egyházmegye. Egy rendkívüli nagy esemény adta most az alkalmat, hogy ez óriási nagy egyházmegye egymástól távol eső egyházainak egyházi, és világi tagjai nagy számmal összesereglenek egy helyen, hogy ama nagy esemény által felkeltett hatások megnyilatkozzanak és ünnepélyes, egységes kifejezésre jussanak.

Ez a nagy esemény: egyházmegyénk elévülhetetlen érdemekkel gazdag gondnokának gróf Ráday Gedeon ő méltóságának gondnoki tisztéről történt lemondása volt.

Az elnöki széket Szabó János esperesünk mellett

Dr. Hajnal István helyettes gondnok töltötte be. Gyűlést megnyitó beszédekben mindketten hű szavakkal tolmácsolták a közgyűlést alkotó tagoknak, közösen érzett igaz, s őszinte fájdalmát, gondnokunk visszavonulási szándéka felett. Elmondották, hogy az a férfiú jelentette be lemondását köztünk viselt tisztéről, a ki csaknem egy negyed századon át volt vezére egyházmegyénknek, kire mindnyájan nemes dicsekedéssel tekintettünk, kiből s ki által magunkat megerősödve éreztük, a ki az áldások nagysága és sokasága által köttetett a mi közügyeinkhez; a kit nagy szíve, nagy szeretete, nagy hűsége kapcsolt mindnyájunk szívéhez; a kit igaz kálvinista elvűség és meggyőződés tekintetében senki e magyar hazában felül nem múl. A szeretet, a nagyabecsű és szívre ható hangján fejezik ki azt a meggyőződést, hogy a mi egyházmegyénk Ráday grótot nem nélkülözheti, hogy míg Isten az ő drága életét megtartja, addig ő tőlünk meg nem válhatik. Az elnöki beszédek míg egyfelől hű tükrei voltak a tagok fájdalmas érzéseinek, másfelől hiven fejezték ki a szeretetből fakadó azon édes reménységet is, hogy a nemes gróf a mienk marad még.

Majd a tagok feszült figyelme között felolvastatik a gróf lemondó levele. Summázza e levélben röviden, velősen az ő nagy munkatervét, céljait, miket gondnokságával megvalósítani kívánt. Ilyen célokul megjelöli a *lelkészkar tekintélyének emelését*, az által, hogy törekvése oda irányult, hogy hivatásuk magaslatán álló lelkészek foglaljanak helyet a gyülekezetek élén. Tapasztalata — ugymond — az, hogy az egyházi életben leginkább ott támadnak zavarok, hol a lelkész meg nem felelő, vagy elődje nem töltötte be hivatását. Az ő elve az volt, hogy a meg nem felelő lelkészek fosztassanak meg állásuktól, mert nem az egyház van a lelkészért, hanem a lelkész az egyházért. Célja volt még az *egyházi belső élet erősítése* is, továbbá az *egyházaknak az anyagiakban is megszilárdítása*.

Ámde fájdalommal látja — ugymond — tovább a gróf úr, hogy terveinek sikerre juttatása nem lehetséges. Egyfelől a nép nem hallgat az ő önzetlen jóakaróira, hanem idegen betolakodókra. A felső egyházi hatóság pedig a lelkészkar tekintélyét csupa lágy-szívűségből nem munkálja — mindezek miatt fájó szívvel válik meg az egyházmegyétől, a jó emberektől, az ő új egyházaitól; kéri az egyházmegyét, hogy az ő fájdalmát marasztással ne is növelje. Élte utolsó órájait megtartja szívében az egyházmegyét.

Mindezeket elfogódott szívvel hallgattuk. A megindulás fájó érzése borult szívünkre, nem csak a lemondás ténye miatt, de a miatt is, hogy egy nagy, nemes szívnek miért kellett így csalódnia céljai sikerre juttatásában.

Az egyházmegye egy szívvel-lelékkel fejezi ki nagy ragaszkodását érdemekben gazdag vezére iránt. Kimondja, hogy nem mond le a reményről, visszanyerhetni, köztünk láthatni még a mi dicsekedésünket. Küldöttséget biz meg, mely az egyházmegye határozatát személyesen közölje a gróf úrral. E küldöttség tagjaiul megneveztetnek esperes úron kívül dr. Hajnal István, Beraath Géza, Fekete Márton, Kovács Sebestyén Aladár, Szeremley Sámuel urak *

* Ehez a küldöttséghez csatlakozunk lelkileg mi is. A gróf Ráday Gedeon lemondásának közvetlen okát ismerjük, méltányolni is tudjuk; de mint egy alkalommal már kifejeztük, mennél rosszabbak az idők, annál nagyobb és magasabb hivatás vár a kiválasztottakra. Izrael népe történetében is mindig akkor jelennek meg a próféták, mikor a nép hűsége a Jehovához ingadozóvá lesz... Jobb élni a szentügyért, mint eltemetkezni. Szerk.

Ezen kívül még néhány többé-kevésbé fontos ügyet tárgyalt a közgyűlés, melyek közül kiemelkedik a füzesgyarmati egyházban a lelkészi állás elhagyása körül feltámadt pártoskodás és szenvedélyes izgalom; mely már eddig is igen sajnós tünetekben jelentkeztek. Tárgyaltatott néhány bírósági ügy is. A lelkész értekezlethez pedig a vásárhelyi egyház azon átiratot intézte, hogy irasson pályázat útján apró imádságos könyveket katonák, cselédek, tanulók, iparosok stb. részére. Az értekezlet e szép eszmét örömmel kívánja megvalósítani, egy bizottság megállapítja a részleteket s ki fogja írni a pályázatot ilyenmű imádságok írására.

Fekete Gyula.

Nyilatkozat!

Nagytiszteletű „Biki Károly” esperes úr múlt évben a püspöki hivatalhoz jelentést tett arról, hogy a szatmári róm. kath. zárdában bentlakó ref. leány növendékek nem bocsáttatnak ki vallás órára s így vallás-oktatásban sem részesülhetnek.

Mennyiben ezen bejelentés nevem és állásom megnevezésével konkrét alakban is kifejezést nyert az 1900. év november havi egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyvének 276. számában, anélkül, hogy nevezett jegyzőkönyvben kifejezett felfogás aggodalmával szemben nézetemet kifejténem részletesen, a valódi tényállás szempontjából csak a következőket vagyok bátor tárgyilagosan elmondani:

„Szabó Margit” leányom nem évek óta, hanem csak „egy” évig volt még akkor növendéke a szatmári róm. kath. zárdának, midőn a jelentés beadatott t. i. az 1900. évben, a mikor is „egy” év alatt a 3. és 4. polgári osztályt végezte, s ugyanezen „két” osztályból a vallástani vizsgát is letette. A 3. osztályból: Hodosi szatmári s. lelkész; a 4-ikből pedig nt. Pótor Dániel ev. ref. lelkész urak előtt, mit bizonyítványai igazolnak, mindkettőt jó sikerrel.

Ezt megelőzőleg nem a szatmári zárdában, hanem a kassai állami felsőbb leánynevelő intézetben tanult, és miután az ottani internátusba magas protekció folytán sem tudtam bejuttatni, az utolsó pillanatban adtam a szatmári zárdába.

Jelenben ugyan ismét a szatmári zárdában létező tanítónő képezdében végzi az „első” osztályt, de miután ref. tanítónő képezde hiányában valamint eddig, úgy jelenben is több ref. vallásuk végzik a tanfolyamot, azt hiszem, hogy ez bűnül nekem sem róható fel.

A mi pedig azt a félelmet illeti, mintha talán az én leányom — egy ref. lelkész leánya — ez által hitében, vallásában megrendülne, biztosítom az aggodókat, hogy ez éppen úgy nem fog megtörténni vele, mint nem történt meg azokkal kik a képezdét ugyanott végezték, s onnan kilépve ref. egyházunknak hithű tagjai s a népnevelés terén — mint a tapasztalat már sokszor bizonyította — méltó dicsekedései lettek és maradtak.

Csak ennyit akartam mondani.

Szamosszeg, 1901. március hó 26.

Szabó Gusztáv,
ref. lelkész.

IRODALOM.

Protestáns nők lapja. Az evangélikáció szent ügye kezdi szárnyát bontogatni édes hazánkban. Mintha a Szentléleknek fuvalma rezdülne át a sziveken, mintha

hallani kezdenők ama szélnek zúgását, melyről nem tudjuk, honnét jő és hová megyen, de melyről érezzük, hogy ellenállhatatlan s a kit egyszer megragadott, azt viszi magával amaz igaz Világosság felé „mely megvilágosít minden e világra született embert”. (Ján. I. 9.) De a Lélek még nem ragadott meg mindenkit, még sokan vannak, a kik a sötétben tévelyegnek, Sokan vannak még, a kik csak e világnak élnek, a kiknek lelke a röghöz tapad, szenvedéseik földi szenvedések, melyekben nincs fölemelő vigasztalás, örömeik földi örömek, érzéki örömek, melyeknek külső csillogása alatt nincs lelki nyugalom, szívbéli megelégedettség. Lehetnek ezek közt olyanok is, a kik elkövetik ama legnagyobb bűnt, az egyetlent, melyre Jézus azt mondta, hogy az soha meg nem bocsáttatik, vétkeznek a Szentlélek ellen, nem akarják megérteni annak hívását, nem akarnak megigazulni. De bizonyára vannak sokan, óh, hiszem és remélem, hogy sokkal többen amazoknál, a kiket még nem érintett meg a Léleknek fuvalma, a kik ama néphez tartoznak, melyet az örállók trombitájának kell figyelmessé tennie a veszélyre, melyben lelke üdvössége forog, ha arra idejében gondolni elmulasztja. S a nagy kérdés itt az, megteszi-e minden örálló a maga kötelességét, hangzik-e mindenfele a figyelmeztető trombitaszó, hogy azt meghallhassa, megérthesse mindenki? S itt egy másik kérdés merül fel: Kik amaz örállók? Örálló mindenki, a ki amaz isteni kijelentésnek, az evangéliumnak megváltó hatalmáról meggyőződött, s a ki érzi magában, hogy Isten feladatául tüzte ki neki, hogy e meggyőződését mások előtt is hirdesse, kisebb avagy nagyobb körben, szóval avagy cselekedettel, a mint azt reá bízta az Úr. S Isten, kinek irtalma és bölcsessége kifogyhatatlan, bizonyára gondoskodott elég örállóról s odaállította mindeniket a maga helyére, csak ismerje fel mindegyik a maga kötelességét, fujja a trombitát, mert a veszély nagy, s ha az örálló mulasztása miatt vész el egy lélek „az ő vérét annak az örállónak kezéből kívánom meg” mondja az Úr. S itt vagyunk ismét az első kérdésnél: megteszi-e minden örálló a maga kötelességét? A pap a hívek, a tanító a maga tanítványai előtt hirdeti-e úgy beszédeiben, mint egész életének példájával az evangéliumnak erősítő és megszentelő hatalmát? Tehát a papok és a tanítók az örállók? hangozhatnak föl ismét a kérdés. Nekik első sorban is azoknak kell lenniök s ez állítással nem cáfolom előbbi szavaimat, mert hivatását és kötelességét igazán betöltő pap és tanító csak az lehet, a ki az evangéliumnak megváltó hatalmáról meggyőződött, s a ki feladatának érzi, hogy ezt a meggyőződését mások előtt is hirdesse. De feladatának érezheti ezt más is, s én itt most azokról a nőkről akarok szólni, a kik megismervén a megváltó Krisztusban vetett hitnek egyedül üdvözítő hatalmát, erőt és bátorságot érznek magukban, hogy erről vallást tegyenek.

A Lorántffy Zsuzsánna-egyesületről szólok, mely kicsiny kezdetből indulva ki, folyvást nevelkedőben van, s kezdi felismerni nagy hivatását. Óh, bizonyára örállónak van kiszemelve ez az egyesület s kötelességei félreismerhetetlenek. Kiket bízott volna az Úr első sorban is az örálló asszonyokra, ha nem a többi asszonyokat és pedig az örálló magyar asszonyokra a többi magyar asszonyokat? A Lorántffy Zsuzsánna-egyesület munkája eddig kicsiny körben haladt, kevesen voltak, s annak a kevésnek is mennyi küzdelme a maga gyöngeségével, a maga gyarlóságával! De az Úr ereje nagy és mi az Ő kezét fogjuk, az Ő biztató szavát halljuk. S most, hogy az Úr kegyelméből már számban, erőben

gyarapodott az egyesület nem kötelessége-e buzdító szavát messzebbre is hangoztatni hogy meghallja a figyelmeztető trombita fuvását minden magyar nő, s fölébredjen a közönynek álmából, mely lelkét fogva tarja. A közönyösség a legszörnyűbb ellensége minden előhaladásnak, minden fejlődésnek. Közönyösség a haza és az egyház ügye iránt — oh vallja meg minden elfogulatlan szemlélő, — nem ez az érzés vagyis inkább érzetelenség-e az, mely a legtöbb magyar nő lelkét eltölti és pedig fájdalom, a magyar protestáns nőket is, vagy talán szinte félek ezt a szót kimondani — azokét még leginkább! Nem ebben a közönyösségben neveltetnek-e lányaink, nem halljuk-e akárhányszor a szót, hogy hiszen a vallás az nem fontos, csak a többi tantárgyakból legyen a kis lánynak jó bizonyítványa, tudjon jól franciául beszélni, zongorázni, táncolni, hogy mennyire ismeri a maga vallásának legfontosabb hitelveit, az mellékes kérdés, arra nem lesz szüksége a társaságban, a hol az ilyenekről nincs is szó. Bizony fájdalom, nincs is szó s ez éppen a legborzasztóbb baj, ez a legfájdalmasabb és halálos seb a mi társadalmunknak testén, hogy a gyermek még ha megtanulja is az iskolában a kátét, s kitűnő bizonyítványt kap hitoktatójától, de azt is csak olyannak tekintik, mint a többi tantárgyat, melyet annak idejében meg kell tanulni s aztán elfelejteni és pedig sokkal hamarabb és sokkal alaposabban, mint a többit, mert hiszen ez a tudomány, a melynek legkevesebb hasznát veheti az életben, mert erről nem is igen beszélnek az emberek, különösen leányok és asszonyok éppen nem, mert hiszen azokól nem lehetnek papok vagy theológiai tanárok. Azért lehet a nő vallásos is hiszen ez csak abból áll, hogy néha elmenjünk a templomba, kezünkben az imakönyvvel, melyből a szépen megírt imádságokat oly könnyű leolvasni, s ezek tökéletesen meg is felelnek a célnak hisz az asszonyoktól csak nem lehet kívánni, hogy gondolataikat oly szépen tudják kifejezni, mint a hogy azt a papok az imádságos könyvekben leírták. Hogy az ilyen vallásosság tulajdonképpen semmi, s hogy létezik olyan hit, mely él, növekszik és munkálkodik az emberi lélekben, s hogy erre a hitre minden egyes léleknek szüksége van, hogy tulajdonképpen ez az egyetlen igazán szükséges dolog, arról a legtöbb nőnek még fogalma sincs, hiszen nem is mondta meg neki senki, s maga körül sem látja élni, munkálkodni ezt a hitet. De hát miért nem? Elfordult-e tőlünk Istennek kegyelme, mely fölébreszse ezt a hitet a mi népünknek szívében is, mint a hogy felébresztet'e más idegen népek szívében, a hol az él, hat, munkálkodik, terjed és csodálatos eredményeket ér el. Oh nem! a jóságos Isten mi rólunk sem feledkezett meg, kegyelmének napja mireánk is süt. De a mi társadalmunk nagy beteg, érzéketlen álomba van merülve már sok évek óta s oly nehezen bír fölébredni, hogy meglássa a világosságot, megérezze a kegyelem napjának melegét. De mégis mintha ébredezni kezdene, mert a nap mindig erősebben süt, az isteni kegyelem a maga egész erejében és hatalmában árad ki fölöttük, s kezdi megmozgatni az egyeseknek lelkét. És a ki megérezte a kegyelmet, a ki förebredt a közönynek álmából, a ki megragadta a Krisztus mentő kezét, a ki bizonyos a maga üdvösségéről ama szeplő nélkül való Bárány vérenek árán, az megtanult imádkozni más lelkekért is, s az imádságot meghallgatja az Úr, s megmutatja a hozzá fohászolóknak az utat is, melyen haladniok kell, hogy munkálkodhassanak, cselekedhessenek is embertársaink lelkének megmentéséért. Velök van az Úr a Lorántffy Zsuzsánna-egyesület

hívó asszonyaival is megsegítette őket, hogy a főváros területén már sok szép munkát végezhettek, könyörülő szeretetnek cselekedeteit, s a lelkeknek az Úr Jézushoz való hívogatását. De nem csendül-e most már feléjük ez a szózat: Többre bizlak ezután! Nem kell-e szívében megérezni a mélységes fájdalmat a fölött, hogy még sok nő van széles e hazában, a kinek szívet nem ragadták meg az evangéliumnak szent igazságai, a ki még sejtelmével sem bír annak, hogy a széles út, melyen jár, a kárhozatba viszen. Igen, a fájdalom égeti a hívők szívet, de gyógyító balzsam gyanánt hull reá az Úr kegyelmének biztató szava: „Ti pedig választott nemzetiség, királyi papság, szent nép vagytok, és oly nép, melyet Isten sajátjának tart, hogy annak hatalmas dolgait hirdessétek, a ki titeket a setétségből az ő csodálatos világosságára hívott“. (II. Péter II. 9.) A Lorántffy Zsuzsánna egyesület szólni akar, hirdetni az Istennek hatalmas és csodálatos dolgait, hirdetni nők által a nőknek. Eddigi kis hivatalos közlönye a „Keresztyén Híradó“, mely az egyesület körében történt dolgokról értesít s inkább csak az egyesület tagjait érdekli, nem elég erőteljes eszköz arra, hogy szélesebb körben is fölkeltsse a lelkekben a vágyat, hogy közeledjenek az Istenhez. E lapot meg kell nagyobbítani, még egyszer olyan terjedelművé tenni, hogy helyet találjanak benne az egyesület összejöveteleire szóló meghívókon, vagy a már megtörtént összejövetelekről szóló tudósításokon kívül oly hitébresztő, nevelő és erősítő közlemények, melyek megtalálják az utat sok oly nő szívéhez is, a kinek belső hitélete még nagyon kezdetleges, ingadozó, a ki a biblia olvasásától visszariad, de a ki talán szívesen a kezébe venne valamely határozott evangéliumi szellemben, de könnyebb nyelven írt kis elbeszélést vallásos elmélkedést, vagy egy az áhitat szárnyain ég felé szárnyaló költeményt. Ilyenféle olvasmányt akar a Lorántffy Zsuzsánna-egyesület a magyar nők kezébe adni, a kiknek olvasottsága többnyire nem terjed túl a divatlapok, s a még rosszabb divatregények körén. Ki tudja hány lélek fog akadni, a ki talán elzárkózik egy-egy komoly, erőteljes prédikáció hatása elől, de a ki felbuzdul egy-egy az életből ellesett példa olvasásán, mely éppen az ő szívének belső húrjait hozza rezgésbe. Mert nemcsak költött történetekkel fogjuk a lapocskát megtölteni, van elég a hitre és szeretetre buzdító valóban történet is, mely érdekességben fölér a költői fantázia legmesteribb műveivel is. Adatok egy-egy nemeslelkű keresztyén nő életéből, példák a más országokban, pl. Angliában, Svájcban, Németországban folyó keresztyén munkából, hol a nők annyi jót és szépet végeznek; maj! egy-egy biblia-résznek könnyed, mindenképpen által megérthető megmagyarázása, követendő példák a legszebb életből, a Jézus életéből. Íme nagyjából ez a tervrajza a nők számára írott, evangéliumi lapnak, melyet a Lorántffy Zsuzsánna-egyesülete az őszszel akar megindítani, a „Keresztyén Híradó“ helyett. Terjedelme és előfizetési ára még egyszer akkora lesz, mint volt ezé, tehát nyolcadrét-alakban 16 oldal, címe „Olajág“ előfizetési ára 2 Korona. évenként; megjelenése, mint edig is, havonként egyszer. Ismerjük a nehézségeket, melyekkel szembeszállunk, első sorban a közönyt, mely ellen küzdeni akarunk, s mely legfőbb akadály gyanánt látszik előttünk állni, mindjárt az első lépésnél. Akad-e az új lap elég pártolásra lesznek-e olyanok, a kik esetleg némi anyagi áldozattal megkönnyítsék a lap megindulását. Aggasztó kérdések, de mégsem olyanok, melyek, még ha felelet nélkül maradnak is, visszaretenthetnének. Avagy nem az élő Istenbe

vetett erős hittel akarunk-e munkálkodni, s megcsalhat-e bennünket a Krisztusnak ígérete, melylyel elbocsátja az ő tanítványait, hogy tanítsanak minden népeket: „Íme én veletek vagyok minden napon e világ végezetéig“ Velünk lesz Ő bizonyára vezrelni és segíteni fog. Erősen hiszem, hogy e felszólalás is, mely egy, az Úrnak kegyelme által új életre ébredt szívnek mélyéből fakadt, nem fog eredménytelenül elhangozni. Lesznek, a kik hozzánk csatlakoznak, a kik fölkarolják az eszmét és egyengetni fogják a megindítandó lapnak útját, igyekezve annak már előre is megnyerni a szíveket, hogy e kis lap, a maga határozott evangélium i hangjával, hatalmas eszközzé válhassék az Úrnak kezében, hogy megnyerje majd a szíveket — a Krisztusnak.*

Vargha Gyuláné.

Magyar írók élete és munkái Irta Szinyvei József. Budapest. Kiadja Hornyánszky Viktor. E hatalmas nagy munkából a VIII. kötet első füzeté fekszik most előttünk a *Löbl—Lüley* nevekkel. A füzetben minket közelebről a következő írók érdekelnek: Löhner Kristóf ág. ev. lelkész; Lőte Lajos n.-enyedi ev. ref. tanár; Lövey Balázs ág. ev. lelkész; Lucius Vilmos Frigyes ág. ev. superintendens; Lugossy József debreceni főiskolai tanár; Lukács István h.-szoboszlói ref. lelkész; Lukács Miklós losonci ref. lelkész; Lukátsfi Lajos kézdinártonfalvai ref. lelkész; Lumitzer János György ág. evang. superintendens; Lupinus Farkas Keresztély ág. ev. lelkész; Luotz Ferenc Ede ág. ev. tanár; Lutsch Adolf, András és György ág. ev. lelkészek. Az eddig napvilág elé jutott 65 füzetben 13,747 életrajz foglaltatik. Füzetről-füzetre ismertetjük e hatalmas irodalomtörténeti művet, s fölöslegesnek tartjuk mindújra ajánlgatni azt.

KÜLFÖLD.

Hogyan gondolkoznak a mormon asszonyok?

New-York, U. S. A., 108. th. St., jan. 26

Amerikában a milliomosok száma csak a vallás-alapítók számával vetekedik. Nem hiszem, hogy egy esztendő is elmulna a nélkül, hogy valami új alkalapító híveket ne toborozna itt. Egyik furesább tanokat hirdet, mint a másik. Én előttem, a ki az állam és társadalom európai formáihoz vagyok szokva, mindezek határozottan visszatetszenek és szinte rosszul érzem magamat, míg tökéletesen bele nem illeszkedtem e szokatlan viszonyok keretébe.

Érdekesség tekintetében éppenséggel nem a legutolsó helyen áll a mormonok, vagy a mint magokat ők nevezik, az *ítéletnapiszentek* („Latter-day saints“) vallása, melynek a legnagyobb érdekessége abban rejlik, hogy a többnejűséget vallási hitelvnek deklarálja. Néhány hónappal ezelőtt hosszabb tanulmányt írtam e vallásról a *Dunántúli Protestáns Lapban*. S mos abba a kiváltságos helyzetbe jntottam, hogy egy tárt saságban alkalmam nyílt eleven mormon asszonyokais látnom és beszélni hallanom. Ezeket az asszonyokais három osztályba soroznám. Az első osztályba tartozóknak gondolnám azokat, kik a soknejűséggel tökéletesen meg vannak elégedve, vagy legalább teljes megelegetést színelnek és azt physiologiai érvekkel

* Szívünk egész melegevel ajánjuk a „Protestáns nők lapját“ olvasóink lelkes pártfogásába. Ilyen lapra nekünk igazán szükségünk van. Szerk.

védik. A másodikba azokat soroznám, kik a soknejűséget közömbösen türik, éppen úgy, mint azok a nők, kik a pénzért mennek férjhez és a kikkél a házasság árucikké fajult. A harmadik kategóriába pedig azokat osztanám be, kik a soknejűséget *önfeláldozásnak* tekintik és azt csakis azért türik, mert abban az Ur határozott parancsát látják. Hiszen önfeláldozásukért — hitük szerint — az Ur egy más világban busásan megjutalmazza őket.

Az első osztály csupán megvetésemre érdemes, mert nem hihetek őszinteségükben. A második osztályt éppen úgy tekintem, mint a világ tekinti azokat a nőket, kik világi javakért eladják magukat. De már a harmadik osztály iránt oly mély, oly őszinte szánalmat érzek, melynek tolmácsolására nem találok alkalmas szavakat.

Soknejűség homlokegyenest ellenkezik a nő természetével és igen erőseknek kell azoknak az okoknak lenniök, melyek őt annak türesére rábirják. Ennek az igazságnak a bizonyossága az is, hogy miután a mormon theologia szerint a soknejűséget *kinyilvánította az Ur*, a mormon templom vezetői sokáig nem merték azt nyilvánosan kihirdetni, mert félték a következményektől. A mormon vallás fennállásának első éveiben a soknejűségnek még hire-hamva sem volt, 1843-ban az Ur kinyilvánította — a mormonok tana hirdeti ezt — prófétájának, Smith Józsefnek ez iránt való óhaját és nemsokára kezdtek a mormonok rebesgetni, hogy az Ur valami *újítással* fogja választott néjét *meglepti*. Midőn ennek az újításnak a lényege — csak úgy titokban — egyik szájról a másikra szállt, oly általános fölháborodás keletkezett (különösen a nők között), hogy az „újítást“ nem tartották tanácsosnak nyilvánosságra hozni egészen — kilenc évig. 1852-ben Young Brigham templomfő uralma alatt tétetett meg az első határozott lépés a többnejűség érdekében. A mindenható Young Brigham, ki a mormonok géniusza volt, mint valami kis Napoleon, egy kiáltványt bocsátott ki, melynek kemény, erélyes hangja nem türt ellenmondást. A kiáltványban kimondatott, hogy az Ur akarata az, hogy választott népe a soknejűséget gyakorolja. A parancs határozott volt. „Ha nekem nem engedelmességek, örökre elkárhoztok és a ki e parancsomnak ellenszegül, az sohasem kerülhet az én színem elé.“

Dacára annak, hogy a mormon többnejűségnek van valami vallásos színezete, — nem egyéb az merő állatias vágnál, minden nemesebb érzelem nélkül, a mi eddig még senkit sem tett boldoggá. Igaz, hogy ezt az állítást mormon részről tagadják, mindazonáltal énnekem ez a határozott, igaz meggyőződés.

Az egyik mormon nő, kinek szavait magam hallottam, úgy nyilatkozott, hogy ő inkább kívánna az utolsó mormonnak, mintsem az Egyesült Államok elnökének a neje lenni. Ebben a nyilatkozatban én kis kitérést gyanítok. Nem említé nyanis — én meg nem kérdeztem — hogy *melyik* vagy *hányadik* neje lenne „inkább“ a mormonnak, — az első, a harmadik, a hatodik vagy a huszadik? Az első feleséget mindig másként tekintik a mormonok, mint a többit és az első mindenben több jogot élvez a többinél. Gyermekai bármely biróság előtt törvényesek, míg a többi feleségtől születettek törvényességéhez dacára, hogy templomuk törvényei szerint szintén azoknak tekintendők, jogi esetekben többé-kevésbé szó fér. Érdekes a másik mormon nő nyilatkozata. Még ő sohasem ösmert olyan mormon családot, melyben boldogság lakozott volna.

Ez az állítás meg kissé túlzottnak látszik s az igazság valószínűleg a közép úton lesz.

Ha a Keleten egy leány szerelemből férjhez megy, a fiatal házások egymásban találják fel ábrándos álmaik megtestesülését és csupán csak egymásnak élnek. S ebben *költészet, idealizmus* van, — nemkülönben *családi boldogság*. A két házastárs egymást úgy tekint, mint egy testnek és egy vérnek a részeseit. Mennyire másként áll a viszony a mormonoknál. Ha az a nő az első feleség, akkor az első szerelem boldog mámorában még részesülhet, de ennek a boldogságnak az egén terhes fellelként uszik az a félelmes gondolat, hogy a szeretett férj szerelmét egy másik nő bármely percben elrabolhatja. Ha a mormon második neje csinosabb, mint az első, akkor természetesen az első feleséget hanyagolja el. Ha a feleségek száma szaporodik, ugyanannyi háztartást vezetnek, mint a mennyi a feleségek száma és a feleségek között örökös a versengés, hogy a *közös* férj szerelmét kiki magának megnyerje. A melyik nejét a férj leginkább kedveli, az kapja a legszebb ajándékokat. A családi élet igaz boldogsága ösmeretlen a mormon férj előtt. Hogyan is élvezhetne egy férfi valódi családi boldogságot, mikor hat vagy annál is több családja van. Egyiktől a másikhoz megy, maga után vizsalykodást, irigységet és féltékenységet hagyva.

Nincsen a földnek kerektségén asszony, kit én annyira száunék, mint a mormon nőt. Értem ez alatt azt a nőt, ki a soknejűségnek vallási kényszerűségéből a követője Női természetét követeli férje szerelmének egyedüli bírását és ezt megtagadja tőle az — Ur. Bár szive fáj, a vallása által ráért sorsot mégis türelemmel és megadással viseli és szerelmének minden melegét gyermekeire halmozza; őket tőle telhetőleg a legjobbban felneveli; elsírja, elsőhajtozza megpróbáltatásokkal telített életét abban a reményben, hogy majd a másvilágon megkapja a szenvedéseieért járó jutalmat. Egy nő igen nagy áldozatra képes, ha azt hiszi, hogy ezt az áldozatot meghozni vallása parancsolja.

Egyike azoknak a mormon nőknek, kiknek a véleményét nem régen magam hallottam, érdekesen nyilatkozott a mormon többnejűségről.

Én nem helyeslem — mondá — a többnejűséget. A mormonok többsége szintén ellene van. Nálunk, mormon nőknél, hiányzik a kellő önbecsülés; mindig előttünk lebeg az a tudat, hogy mi nem vagyunk olyan nők, mint kelene lennünk. Meg vagyok győződve arról is, hogy nincsen olyan nagy ház, sőt nincsen olyan nagy város, melyben egy férfinak két felesége megférne.

Mégis, hogy viselhetik oly sokan zügolódás nélkül az ilyen állapotot?

Mert mint gyermekek oly légkörben nőttünk fel, hogy szinte már megszoktuk ezt az intézményt elkerülhetetlennek tartani. A pap azt hirdeti a szószékről, a templom vénei meggyőződéssel állítják, hogy a többnejűség az Istennek határozott parancsa és így a serjedő leány elhiszi, hogy ez csakugyan így van. Mindezek dacára a mormon nők háromnegyed része vonakodik második vagy harmadik feleséggé lenni. Az új sarjadék pedig határozottan ellenzi a többnejűséget.

Vajjon vannak-e olyan okok, melyek többnejűsége készítik a nőt?

Yes sir. Ha egy újonnan bevándorolt szegény magános leány mormonok közé jut és ott látja, hogy a többnejűség (melyről ő azelőtt még sohasem vagy csak keveset hallott) bevett szokás, melynek mindenki

hódol; látja, hogy egy férfinak több felesége bőségben, sőt gyakran fényűzésben él, a társadalom pedig tisztelettel hajol meg előttük, — úgy azt hiszi, hogy a többnejűség mégsem lehet olyan *nagyon rossz dolog* és elfogadja a kínálkozó alkalmat, hogy sorsán javítson. Természetesen szerelemtől ily esetben szó sem lehet. A második eset az, mikor egy vallásos lelkiületű leány vakbuzgóságában Istennek tetsző cselekedetet vél teljesíteni, ha túlvilági jutalom reményében feláldozza magát a mártírságra.

Hogy mint lehetnek egyesek, kik ily érvelés mellett becsületesen hisznek a többnejűségben, azt én megérteni nem tudom. A mormon gondolkozásmód mindenestre oly kulcsot ad az ember kezébe, melylyel e nagy világrész forgatagában a lelki élet mindmegannyi phasisainak a zárja nyitható fel.

Kathy Zoltán,
new-yorki ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Kérelem a nagytiszteletű esperes urakhoz.

A legtöbb egyházmegye rendes közgyűlését így a tavaszi hónapokban szokta megtartani. A mik az ilyen traktuális közgyűléseken szóba jönnek, tárgyaltnak, vagy határozatba mennek, mindazok többé-kevésbé az egész egyházkerületet érdeklik s azoknak tudása magasabb szempontból egyáltalán szükséges. Miután pedig eddigi társszerkesztői tapasztalatomból tudom, hogy nem minden egyházmegye szokta tudósításait lapok útján közzétenni: most teljes bizalommal és tisztelettel egyenesen a nagytiszteletű esperes urakat kérem fel arra, hogy a vezetésök alatt tartandó egyházmegyei közgyűlésről *valaki által* lapunkat értesítenni s ezzel az ügyet, melynek szolgálatában állok, céljához közelebb juttatni sziveskedjenek. Méltottnak azt igen jól tudni, hogy lapunk nem nyereszkedési vállalat, hanem olyan organum, melynek létjoga a közérdek és közszükséglet által van indokolva. Mint ilyen mindnyájunké s ha tesszünk valamit az érdekében, magunkért tesszük. Mikor a szerkesztést, a kötelesség parancsszavának engedve, átvettem, már akkor kijelentettem, hogy eleven s teljes színvonalon álló hírlapot csakis úgy lehet szerkeszteni, ha egyházkerületünk minden részéből támogatásunkra sietnek. Ezt a támogatást kérem én most újlag abban a reményben, hogy meghallgatásra talalok. Természetesen, a kik eddig is tudósítóink valának, azokat e kérelem legkevésbé sem alterálhatja. Azokat kérem továbbra is tudósítóink gyanánt megmaradni. Ki egyébiránt vagyok és maradok nagytiszteleteteknek kész szolgálója: Eröss Lajos mint a „Debr. Prot. Lap“ felelős szerkesztője.

— A beregi ref. egyh.-megye közgyűlését ápr.

10-én s 11-én tartja. Főtárgyak lesznek: Esperesi jelentés, újonnan választott lelkész t. bíró eskütétele, tanügyi bizottsági jelentések, s az e kerületről visszatett gáti, somi-tarpai, b.-ujfalu, n.-beregi stb. isk. államosítása stb.

— Az „Erdélyi Prot. Lap“ új szerkesztője. Nhi.

Molnár Albert theol. tanár elhalálózásával új szerkesztő állott az erdélyi egyházkerület hivatalos lapja elére. A mint legutolsó számából olvassuk, a püspök ur ő méltósága Nagy Károly theol. tanárt bizta meg a lap vezetésével addig is, míg ez ügyben az igazgatótanács végleg határoz.

— **Külömbőség a református és a katolikus hívő között.** „Mi annak az oka edes tiszteletes uram, kérdezte egy szellemes magyar urinő egykor a maga lelkipásztortól, hogy mikor a református embert meg akarjuk dicsérni, rendszeren azt mondjuk róla egyszerűen, hogy: *erős kálvinista!* A katolikusról meg hasonló körülmények közt azt, hogy: *buzgó katolikus?*“ E kérdésre a lelkipásztor válasza így hangzott: „népünk nyelvén zékében erős pszichológia nyilvánul itt. Mely értelme van e finom megkülömböztetésnek, mely jellemző úgy az egyikre, mint a másikra. Abban, hogy valaki „erős kálvinista“ ki van mondva, hogy ez az ember talpán áll, még mikor imádkozik is. Az pedig, hogy valaki „buzgó katolikus“ azt jelenti, hogy az illető arera bürül a bálványok t. i. a képek és szobrok előtt is. Amott az ész, itt az érzélem játsza a főszerepet s e különbség visszatükröződik az egész emberen; észrevehető magatartásán; konstatálható minden cselekvésén. Ez a valódi „character indelebilis!“ S ez még az emberek lakóhelyén is meglátszik. Más a levegő p. o. Debreczenben és ismét más, tesztem fel: Kun-Szent-Mártonban, pedig mindakettő alföldi gazdag város. De mások a szokások, mások az erkölcsök is. S ez mind benne van abban, ha valakit „erős kálvinistának“ vagy „buzgó katolikusnak“ mondunk.

— **Ezt is érdemes nekünk feljegyezni.** A „Graphica“ című műiparágak közlönye f. évi 3. számában egy cikket közöl, melyből azok a reflexiók érdekelnek bennünket, melyekben *Kner Izidor* azon „Irodalmi Értésítő“ megjelenése alkalmával, melyet a „Tiszántúli Egyházkerület kizárólagos főbizománysosa“ t. i. *László Albert* ur bocsátott ki, bebizonyítja hogy a főbizománysos urnál „*oly dolgok, melyek ivenként úton útfélen kaphatók jó fehérrapapíron 2 fillérjével, komisz szürke fogalmi papíron csekély 5 fillérért árusíthatnak.*“ Hogy így van-e csakugyan? Nem tudjuk; nem is állíthatjuk. De mindenesetre felhívjuk e cikke a főbizománysos ur figyelmét. A lelkészi hivatalok ugyanis arra utasítva, hogy ilyenmü szükségleteiket a főbizománysos urnál fedezzék s éppen ez adja meg nekünk a jogcímet, arra hogy figyelmünket e dolgokra is kiterjesszük.

— **A német mennoniták Amerikában.** Csak alig néhány hete, hogy a szegény magyar kivándorlók egész raja tért vissza Amerikából az elhagyott hazába, kiéhezve, elzüllyve s minden valószínűség szerint keserű bár, de egyszersmind hasznos tapasztalatokkal gazdagodva. Ezeknek a szerencse ott az újvilágban sem kedvezett. Egészen más híreket hallunk azonban azokról a német mennonitákról, kik az utolsó 10 év alatt vándoroltak ki *Canadába* s ott mint földművelők és barompásztorok telepedtek le. Pénzök kezdetben természetesen ezeknek is éppen úgy nem volt, mint a mi szegény hazánkfiainak; de a canadai kormány bizonyos kölcsönsegélyekben részesítette őket, hogy jószágot, gépeket stb. vásárolhassanak. Körülbelül 96.000 dollárt osztott így ki az utolsó évben a canadai kormány s a minap egy interpellációra az illető miniszter azt jelentette, hogy az ekként utatványozott előleg kamatos-kamatjaival együtt 130.000 dollár értékben már vissza fizetett. A mint egy külföldi lapban olvassuk, nemcsak az interpelláló, hanem az egész ház roppant meg volt lepve, hogy még ma is vannak ilyen becsületes emberek a világon!

— **A h.-böszörményi ev. ref. gymnasium tanárkara** és ifjúsága szövetkezve az ev. ref. tanító-testülettel

március 15-én hazafias iskolai ünnepélyt rendezett a következő módon: Dél előtt 8 órakor az egész gymn. ifjúság tanárkara vezetése alatt megjelent a Kossuth-téri ev. ref. templomban tartott isteni szünetben, hol nt. Szolnoki Gerzson rendes lelkész megkapó szép vonásokkal ecsetelte e nap nemzeti jelentőségét. Jelen voltak az összes hivatalok és testületek képviselői. Dél előtt 10 órakor a kollegium udvarán több ezerre menő hallgatóság előtt. 1. A „*hymnust*“ adta elő az ifjúsági énekkar Beke Antal ének- és zenetanár vezetése alatt. 2. *Megnyitó* beszédet mondott: Léway Imre tanító. 3. Saját szerzeményü ünnepi ódáját „*március 15*“-re nagy pathossal sikerülten szavalta: Bokross Elek ev. ref. s. lelkész. 4. *Ünnepi történeti* beszédet tartott: Marusák Dániel gymn. tanár. 5. Pósa Lajos „*Örök harc*“ c. művét elszavalta Sörös Béla tanító. 6. Nyisnyai „*Ébresztő*“-jét énekelte az ifjúsági énekkar. 7. *Bezáró* beszédet mondott: Péter Károly gymn. igazgató. 8. A „*Szózat*“ eléneklésével bezárta az ünnepélyt az ifjúsági énekkar. A tanítás e napon szünetelt. H.-Böszörményben, 1901. március 17. Péter Károly igazgató.

— **Külön istenisztelelet a nagyot hallók számára.** Berlinben készülnek ilyenhez. Egy nő ugyanis, a ki már évek óta tapasztalja, hogy hallószervei elgyengülése folytán a rendes isteniszteleten a prédikációt kellő figyelemmel nem kísérheti, most arra a gondolatra jött, hogy azok számára, kik vele egy bajban szenvednek, külön istenisztelelet kellene berendezni. Mindezekelőtt predikáló lelkészekről gondoskodott s miután ilyenek önkéntes ajánlkozás útján csakhamar akadtak, aztán az istenisztelelet helyéül egy alkalmas, tágas és akusztikai szempontból kifogástalan helyiséget ajánlott fel s most azután jár, hogy vajjon lesz-e elég hallgatója a siketek predikátorának?!

— **Kérelem.** Azokat a kik egyházi beszédeim II. kötetére előfizetni sziveskedtek, kérem: legyenek egy keves türelemmel. A kötet 3 egész ivel több lesz annál, a mennyire előre számítottam s éppen azért is e hó közepénél előbb nem kerül ki a nyomdából. Mint-hogy pedig a helyváltoztatással e hó közepétől kezdve fölöttébb el lesznek foglalva, nyugodjanak bele, ha majd május hó elején fogom eszközöltetni az expedialást. *Előfizetést már egyáltalán nem fogadok el.* Tisztelettel, Majtis, 1901. apr. 1. F. Varga Lajos.

— **Pápista hittérítés.** Messze tengerentúlról, Amerikából kaptunk néhány rózsaszínű füzetet; címe: „Magyarországi Szent Erzsébet Amerikai Hirnöke“. Mutatványképpen egyik füzetből közöljük a következőket: „Éppen úgy vagyunk a protestánsokkal. Azok elismerik a Krisztust, de olyan Krisztust, ki nem alapította az egy, szent, kath. és apostoli egyházat. Már pedig olyan Krisztus nincs s nem is volt. Volt egy Krisztus, ki magát Isten Fiának vallotta és magát annak be is bizonyította. De ez, mikor mennyekbe volt felmenendő, egy egységes, szent, katolika és apostoli egyházat alapított, melynek fejévé Pétert s előjáróivá a többi apostolokat tette, s a lelki hatalmát, az üdvözítői hivatalát rájuk ruházta, s őket a Szentlélek örökös segítségéről megbiztosítva, a világnak a legszigorubbán meghagyta, hogy ez egyházra hallgasson, mert hogy különben nem lehet része az üdvösségben. Ilyen Krisztus volt a világon, azt tudjuk de másféle Krisztus, olyan egyház nélkül való Krisztus, olyan nem volt soha. Ha tehát valaki Krisztusban ugyan, azt mondja, hogy, hisz de ennek a Krisztusnak az egy, szent, katolika és apostoli egyházat vallani nem akarja!

akkor az nem abban az igazi Krisztusban hisz, a ki valóban volt s a katolikus egyházat alapította, hanem olyan Krisztusban hisz, a ki egyházat nem alapított, hanem a hitet mindenkinek a privát belátására bízta, a minő Krisztus pedig soha nem létezett. Protestáns testvéreink e szerint tehát valami más, valami képzelt Krisztusban, valami idegen Krisztusban hisznek, a ki nincs s a ki nem is volt. Tehát ők is idegen Istenben, idegen Krisztusban hisznek, holott írva vagyon hogy: „Idegen isteneid ne legyenek én előttem,” és „Ne kövessétek az idegen isteneket . . . ez útálatos dolog, ez förtelmesség . . . s én gyűlölöm.” A ti valamikori apáitok Szt. István kir. idejében szövetségre léptek én velem, a kath. egyházamban: s ti e szövetséget megtörtétek . . . hallgatván az olyan mesterekre, kiket nem én küldöttem, kik csak az ő képzeletüktől beszélnek, s hamisan nyugtatgatják, csalván biztatgatják a hiveiket, hogy ne féljenek, hogy el nem kárhoznak, ha egyházamat meg is tagadják; megcsalják a véremmel megváltott népemet, megerősítik az egyháztól való elszakadásban. . . . Térjete meg, elpártolt fiak! térjete meg; hallgassatok azon szolgálomra, kiket én küldöttem, illetve, kiket az én egyházam főszentjeit, felhatalmazott az én igém hirdetésére, s nem a kik önmagukat tették pásztoroknak, prédikátoroknak. Térjete meg. „Igen, protestáns honfitárs! kinek apái 3—4 száz évvel ezelőtt elég szerencsétlenül elpártoltak az akkor már 1500 éves kora egyháztól: térj meg; térj a kath. hitre vissza. Ne vedd e felhívásomat talán rossz néven. Hiszen ha te volnál katolikus, s én kálvinista, s igazi jó szived volna hozzám, igazán a javamat ohajatanád: valljon nem hívna!-e te is engem vissza az egyházba? Ugy tehát most se vedd rossz néven, hogy én hívlak téged, mikor azt nem is az én szavaimmal, hanem a szent Bibliában megörökített Isten igéivel teszem. Ha nem hallgatsz, s kath. egyház nélküli Krisztust tartasz: hiába való az imádságod, hiábavaló az istenitiszteleted, hiábavaló a templomépítésed, éppen úgy mint a zsidó, nak az istenitisztelete is hiábavaló sőt bűnös, mikor az Atya-Istent tiszteli, s az Atya-Istentől elválaszthatatlan Fiu Istent metagadja, megveti.” Ehez nem kell kommentár! Így megy a pápista-hittérítés világszerte.

— **Kongrua-hír.** Az 1901. évi első évnegyedre esedékes fizetékieskiegészítő illetményeket a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 27,151 korona 89 fillérben útalványozta. A jogosult lelkészekhez külön-külön felhívást küld az egyházkerületi pénztári hivatal a nyugtakiállítására s a kitüntető összegre nézve. A szétküldés folyamatban van, a beérkező nyugtákra az illetményt azonnal szétküldi a pénztári hivatal.

— **Nyilatkozat.** A László Albert, debreceni könyvkereskedő által kibocsátott könyvárjegyzékekkel szemben kijelentem, hogy egyetlen munkám sem kapható ő nála. Nem is lesz egyik sem könyvárügyi forgalomba bocsátva s mindegyik, így a legutóbbi jegyzékében említett „Theológiai Ismeretek Tára” is kizárólag nálam rendelhető és szerezhető meg. Tisza-Földvár III. 29. **Zoványi Jenő.**

— **Hibaigazítás.** Raksányi Károly balaton-henyeyi ref. lelkész által lapunk megelőző két számában közzétett hirdetésben az utolsó pont hibásan közöltetett. Helyesen így van: Hazai gyökeres 16—sima szőlővessző ezre 6 korona.

— **Általánosan elismerik** úgy nálunk, mint külföldön, hogy a Mauthner-féle gazdaság és kerti magvak gyakran háromszor akkora termést adnak, mint

sok másféle magvak. Különösen impregnált csillagjegyű répamagjai ritkítják párjukat és össze nem tévesztendők más utánzólt hasonló védjegyű, de nem impregnált répamagokkal. A Mauthner féle magok tehát felülmulhatatlanok és gazdáink csak helyesen cseleksznek, ha magszükségletüket mindig Mauthner-féle magokkal fedezik.

— **Ki akar egyéves önkéntes leni?** Bizonyára akárhány fiatal ember van, ki annak idején tanulmányait félbehagyta s így a 3 éves terhes katonai szolgálatnak néz elébe, Debrecenben már évek óta sikeresen működik az országszerte kitünő hírnévnek örvendő Lichtblau Albert-féle miniszterileg engedélyezett katonai előkészítő tanfolyam, (tanbizottság: eddei Draugentz János m. kir. ny. honvédezredes, Mayer Adolf es. és kir. ny. őrnagy) melyben azon ifjak, kik még sor alatt nem állottak, foglalkozásukra és előkészültségükre való tekintet nélkül rövidesen megszerezhetik az egyéves önkéntesi jogot Felvilágosítást és prospektust készséggel küld Lichtblau Albert igazgató Debrecen.

— **Fertőző betegségek ellen,** melyek leginkább az egészségtelen ivóvíz által terjesztetnek, biztos óvszer a tiszta egészséges ásványvíz. Felhívjuk tehát olvasóink szives figyelmét a „Kristály Szt.-Lukácsfürdői hegyi forrás hirdetésére.”

Szerkesztői üzenet.

M. L. Dévaványa. Kivánsága szerént intézkedtem. — **Ifj. L. J. Csaroda.** Magán levél ment; reményem azóta már kézhez is jutott. — **N. A. Balkány.** Nagy sajnálatomra e számra elkésve érkezett; annyival inkább elkésve pedig, mert a Nagypéntek közbejötté miatt lapunknak csütörtök estvére már teljesen összeállítva kell lenni. De a következő alkalommal közlöm. — **B. S. Hódmező-Vásárhely.** Azt a bizonyos értesítést, melyre nézve levélváltás is esett köztünk, ebben a pillanatban kapom elkésve. Hozni fogom.

Tartalom-jegyzék: Feltámadunk! — Husvét. Dombi Lajos — Utóhang. Dr. Ferenczy Gyula. — Tárcsa: Husvétli ének. Juhász Sándor. — Papmarasztás a múlt század elején. Király Gyula. — Tanügy: Elemi iskolák államosítása Szatmáron. Felsővégesi. — Közéletünk: A káplántartási átalány. — „Válasz” egy szerkesztői megjegyzésre. Eperjesy István. — Lelkész-egyesületi közgyűlés. Andrásy Kálmán. Görömbei Péter jubileuma. — A lékésbánnati év. ref. egyházmegye közgyűlése. Fekete Gyula. — Nyilatkozat. Szabó Gusztáv. — Irodalom. — Külföld: Hogyan gondolkoznak a mormon asszonyok? Kuthy Zoltán. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

Chief-Office 48. Bricton-Road, London, SW.

A Thierry gyógyszerész

DIGESTIV

valódi angol Universal étel és emésztő pora a gyomorhajónál hatásában minden eddigit felülmul. Étvágygerjesztő és elősegíti az emésztést. Minden doboz akkor valódi, ha a gyáros nevével van ellátva.

Egy dobozt bérmentesen küld **3 koronáért** az összeg előleges beküldése mellett (2.)

Apotheker, A. Thierry Balsam Fabrik

Pregradában, Rohitsch-Savanyukut mellett.

HÖNIG FRIGYES

GOZÜZEMRE BERENDEZETT HARANG- ÉS ÉRCÖNTŐDÉJE,
SZIVATTYU GYÁRA.

ARAD, RÁKÓCY-UTCA, 11.—28. SZÁM.

ALAPITTATOTT 1840-BAN.

A legnagyobb állami éremmel kitüntetve 1890-ben.

Ajánlja 10 évi jtállás és a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett saját találmányu

CS. ÉS KIR. SZABADALMAZOTT
HARANGJAIT,

melyeknek előnye az, hogy bármely más haranggal szemben egyes ugyanazon erős és mély hangu harang előállításánál

20—30% éresúly megtakarítás éretik el.

Forgatható vas harang felszereléseit és vas harang állványokat, melyeknek alkalmazásánál a harangok a megrepedéstől megóvatnak s a legnagyobb harangok is lódíthatók anélkül, hogy a tornyot megingatnák.

Régi harangoknak forgatható vaskoronára való átalakítását.

Repedt harangoknak újra öntését, vagy csekély felüllesztés mellett új harangokkal való becserezését.

Költségvetések és képes árlapok kívánatra díjmentesen küldetnek.

Üzletem fentállása alatt 96 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben,

Darabos-utca 7. sz. alatt (a Collegium mellett.)

Fentáll 1893. óta.

Teljesen e célra épített házamban készítek a mai kor legtökéletesebb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházi érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.

Elválllok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-organista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerégyártó István

orgona építő.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkör vannak felállítva.

Érdeklődőket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgálok.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzásu orgonák.

A „NEUMANN M“ czég debreczeni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“ czég

Hiszen évek hos zu óta óta, a mióta ez a czég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debreczenben járva, ne tekintsék meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debreczenbe jöve ne mulasztják el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruház-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég árui versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen, mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. Debreczen, főter, a postával szemben.

Mérték utáni megrendelések legjobban eszközöltetnek.

Pontos ezimre figyelni tessék.

Szabott ári Szabott ári Szabott ári Szabott ári